"شروع ٿيو اجوف"

تعليل: قَالَ ۽ بَاعَ اصل ۾ قَوَلَ ۽ بَيَعَ هيا. "واو" ۽ "يا" متحرڪ ماقبل مفتوح "واو" ۽ "يا" کي "الف" سان بدلائي قَالَ ۽ بَاعَ ڪري پڙهبو.

فائدو: شرط ٻه قسم آهي.

(1) وجودي (2) عدمي

(1)**شرط وجودي:** انکي چئبو آهي جنهن جو لڀڻ ضروري هجي.

(2)**شرط عدمي:** انکي چئبو آهي جنهن جو نه لڀڻ ضروري هجي.

فائدو: فِعْل ٻه قسم آهي.

(1) مُتَصَرِّفُ (2) غَيْر مُتَصَرِّفُ

(1) مُتَصَرِّفُ: انکي چئبو آهي جنهن جو تثنيه ۽ جمع ٿئي. جيئن: ضَرَبَ

(2) غَيْر مُتَصَرِّفُ: انکي چئبو آهي جنهن جو تثنيه ۽ جمع نه ٿئي.

جيئن: ضَرُبَ (فِعْلُ التَّعَجُبِ)

قانون ''قَالَ ۽ بَاعَ'' جو

هن جو حڪم آهي ته "واو" ۽ "يا" کي "الف" سان بدلائڻ واجب.

هن جي لاءِ 18 شرط آهن. 4 وجودي. 14 عدمي.

وجودي شرط:

❶..... "واو" ۽ "يا" متحرڪ هجن، جيڪڏهن نه هوندا ته قانون جو حڪم جاري نه ٿيندو. جيئن: قُوْلٌ ۽ بَيْعٌ

❷..... "واو" ۽ "يا"جي حرڪت لازمي هجي، جيڪڏهن نه هوندي ته قانون جو حڪم جاري نه ٿيندو. جيئن: لَوِاسْتَطَعْنَا جيڪو اصل ۾ لَوْ اِسْتَطَعْنَا هيو، پوءِ جڏهن ساڪن تي حرڪت ڏبي ته (اِذَا حُرِّكَ السَاكِنُ حُرِّكَ بِالْكَسْرَةِ) جي تحت حرڪت ڪسره جي ڏئي لَوِاسْتَطَعْنَا ڪري پڙهبو.

3..... ”واو“ ۽ ”يا“ جو ماقبل مفتوح هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: قُوِلَ ۽ بُيِعَ

4..... اهو ماقبل مفتوح انهيءَ ڪلمي جو هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: سَيَقُوْلُ ۽ فَوَعَدَ.

عدمی شرط:

1..... ”واو“ ۽ ”يا“ ”فا“ ڪلمي جي مقابلي ۾ نہ هجي، جيڪڏهن هوندي تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: تَوَعَّدَ ۽ تَيَسَّرَ

2..... ”واو“ ۽ ”يا“ ناقص جي حقيقي ”عين“ ڪلمي ۾ نہ هجي، جيڪڏهن هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: قَوِيَ

3..... ”واو“ ۽ ”يا“ ناقص جي حڪمي ”عين“ ڪلمي ۾ نہ هجي، جيڪڏهن هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: اِرْعَوَوَ بروزن اِفْعَلَلَ. جهڙي طرح ”عين“ ڪلمي کانپوءِ ”لام“ ڪلمو آهي اهڙي طرح پهرين ”لام“ ڪلمي کانپوءِ ٻيو ”لام“ ڪلمو آهي پوءِ پهرين ”لام“ کي ”عين“ ڪلمي جو حڪم ڏنو ويو آهي.

4..... ”واو“ ۽ ”يا“ ”عين“ ڪلمي ۾ حرف صحيح کان بدليل نہ هجن، جيڪڏهن هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: شَيَرَةٌ جو اصل ۾ شَجَرَةٌ هيو.

فائدو: جيڪڏهن ”لام“ ڪلمي ۾ حرف صحيح کان بدليل هوندا تہ قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: دَسَّاهَا جو اصل ۾ دَسَّسَهَا هيو.

5..... ”واو“ ۽ ”يا“ ملحق جي ”عين“ ڪلمي ۾ نہ هجن، جيڪڏهن هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: قَوَلْوَلٌ. طَرَبُوْسٌ جي وزن تي انکي آندو ويو آهي.

6..... "واو" ۽ "يا" فِعل غَيرَ مُتَصَرِّفُ ۾ نہ هجن، جيڪڏهن هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: قَوُلَ ۽ بَيُعَ

7..... "واو" ۽ "يا" کانپوءِ "مده زائده" لازمي نہ هجي، جيڪڏهن هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: طَوِيْلٌ ۽ غَيُوْرٌ

8..... "واو" ۽ "يا" کانپوءِ "الف" تثنيہ جو نہ هجي، جيڪڏهن هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: دَعَوَا ۽ رَمَيَا

9..... "واو" ۽ "يا" کانپوءِ "الف" جمع مؤنث سالم جو نہ هجي، جيڪڏهن هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: عَصَوَاتٌ ۽ رَحَيَاتٌ.

10..... "واو" ۽ "يا" کانپوءِ "يا" نسبت جي نہ هجي، جيڪڏهن هوندي تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: عَصَوِيٌّ ۽ يَدَيِيٌّ.

11..... "واو" ۽ "يا" کانپوءِ "نون" تاڪيد ثقيلہ ۽ خفيفہ جو نہ هجي، جيڪڏهن هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: اِخْشَيَنَّ ۽ اِخْشَيَنْ.

12..... اهو ڪلمو فَعَلَانٌ جي وزن تي نہ هجي، جيڪڏهن هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: حَيَوَانٌ ۽ مَوَتَانٌ.

13..... اهو ڪلمو فُعَلِيٰ جي وزن تي نہ هجي، جيڪڏهن هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: صُوَرَيٰ ۽ حُيَدىٰ

14..... "واو" ۽ "يا" وارو ڪلمو اهڙي ڪلمي جي معنيٰ ۾ نہ هجي جنهن ۾ تعليل ٿيندي نہ هجي. جيڪڏهن ٿيندي هوندي تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: عَوِرَ ۽ عَيِنَ جيڪي اِعْوَرَّ ۽ اِعْيَنَّ جي معنيٰ ۾ آهن.

جتي اهو سيئي شرط لبندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: قَوَلَ ۽ بَيَعَ "واو" ۽ "يا" کي "الف" سان مٽائي قَالَ ۽ بَاعَ ڪري پڙهبو.

تعليل: قُلْنَ اصل ۾ قَوُلْنَ هيو. "واو" متحرڪ ماقبل مفتوح "واو" کي "الف" ساڻ بدلائبو ته التقآءِ ساڪنين ٿي پوندو "الف" ۽ "لام" جي وچ ۾. پهريون مدو آهي انڪي حذف ڪبو ته قَلْنَ ٿي پوندو. "فا" ڪلمه جي فتح کي ضمه سان بدلائبو جيئن ته "واو" جي حذفيت تي ڏس ڏئي، تان ته قُلْنَ ٿي پيو.

التقآء ساڪنين جا قسم

فائدو: التقآءِ ساڪنين ٻه قسم آهي:

(1) التقآءِ ساڪنين عليٰ حدهٖ (2) التقآءِ ساڪنين عليٰ غير حدهٖ

(1) **التقآءِ ساڪنين عليٰ حدهٖ:** انڪي چئبو آهي جو ان ۾ ٽي شرط لڀن.

❶..... پهريون ساڪن "مده" يا "يا" تصغير جي هجي.

❷..... ٻيو ساڪن مدغم هجي.

❸..... وحدت ڪلمي جي هجي.

❹..... التقآءِ ساڪنين عليٰ غير حده انڪي چئبو جو ان ۾ اهي ٽي شرط نه لڀن.

ان جون سڀ ست صورتون ڏيندءون.

صورت	مثال	
1. پهريون شرط نه لڀي	جيئن	يَخِصِّمُوْنَ
2. ٻيو شرط نه لڀي	جيئن	قُلْنَ
3. ٽيون شرط نه لڀي	جيئن	اِضْرِبُنَّ
4. پهريون ۽ ٻيو شرط نه لڀي	جيئن	مُدَّ
5. ٻيو ۽ ٽيون شرط نه لڀي	جيئن	اِضْرِبُوْا الْقَوْمَ
6. پهريون ۽ ٽيون شرط نه لڀي	جيئن	اِخْشَيَنَّ
7. ٽئين شرط نه لڀن	جيئن	قُلِ الْحَقُّ

فائدو: التقاءِ ساڪنين عليٰ حدہٖ بہ قسم آهي:

(1) وقفي (2) غير وقفي

(1) **وقفي:** انکي چئبو آهي جنهن ۾ ٻي شرط لپن ۽ ان تي وقف ڪجي. جيئن: دَوَابٌّ.

(2) **غير وقفي:** انکي چئبو آهي جنهن ۾ ٻي شرط لپن ۽ ان تي وقف نہ ڪجي.

جيئن: دَوَابُّ

التقاءِ ساڪنين عليٰ غير حدہٖ بہ قسم آهي:

(1) وقفي (2) غير وقفي

(1) **وقفي:** انکي چئبو آهي جنهن ۾ پهريون ساڪن موجود هجي ۽ ٻيو ساڪن وقف جي ڪري پيدا ٿئي. جيئن: نَسۡتَعِيۡن.

(2) **غير وقفي:** انکي چئبو آهي جو پهريان ئي ٻئي ساڪن موجود هجن ۽ ڪوبہ ساڪن وقف جي ڪري پيدا نہ ٿئي. جيئن: يَخِصِّمُوۡنَ

قانون "التقاءِ ساڪنين" جو

هن جي لاءِ چار حڪم آهن:

حڪم(1): ٻنهي ساڪنن کي گڏ پڙهڻ واجب.

هن جي لاءِ بہ شرط آهن ڪامل:

❶..... التقاءِ ساڪنين عليٰ حدہٖ هجي تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو مُطۡلَق.

مُطۡلَق جو مقصد آهي تہ "وقفي" هجي يا "غير وقفي" هجي.

جيئن: دَوَابٌّ ۽ دَوَابُّ

❷..... التقاءِ ساڪنين عليٰ غير حدہٖ "وقفي" هجي تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: نَسۡتَعِيۡنُ.

حڪم(2): ٻن ساڪنن مان پهرين کي حذف ڪرڻ واجب.

هن جي لاءِ بہ شرط آهن ناقص:

❶..... التقاءِ ساڪنين عليٰ غير حدهٖ غير وقفي هجي، نه هوندي ته قانون جو حڪم جاري نه ڪبو. جيئن: نَسْتَعِيْنُ.

❷..... پهريون ساڪن "مدو" يا "نون" خفيفه جو هجي، جيڪڏهن نه هوندو ته قانون جو حڪم جاري نه ڪبو. جيئن: يَخِصِّمُوْنَ.

جتي اهي ٻئي شرط لڀندا ته اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: اِضْرِبُوْا الْقَوْمَ جو اصل ۾ اِضْرِبُوْا الْقَوْمَ هيو.

نون خفيفه جو مثال: جيئن لَاتُهِيْنَنْ الْفَقِيْرَ ان ۾ نون خفيفه کي حذف ڪري لَاتُهِيْنَ الْفَقِيْرَ ڪري پڙهبو.

ڪن صرفين جو 3 جاين ۾ اختلاف آهي.

(1) بَابُ الْاِفْعَالِ جي مصدر ۾

(2) بَابُ الْاِسْتِفْعَالِ جي مصدر ۾

(3) اسم مفعول ۾. جيئن: اِقْوَامٌ، اِسْتِقْوَامٌ ۽ مَقْوُوْلٌ

"واو" مفتوح ماقبل ۾ حرف صحيح ساڪن "واو" جي حرڪت نقل ڪري ماقبل کي ڏيئي "واو" کي "الف" سان بدلائبو ته التقآءِ ساڪنين ٿي پوندو. هاڻي ڪي صرفي چون ٿا ته پهرين کي حذف ڪبو ڇاڪاڻ ته پويون باب جي نشاني آهي ۽ وزن ٿي پوندو. اِفَالٌ ۽ اِسْتِفَالٌ. ڪي چون ٿا ته پوئين کي حذف ڪبو ڇاڪاڻ ته پهريون اصلي آهي ۽ پويون زائده آهي ۽ زائده وڌيڪ حقدار آهي حذف ڪرڻ جو ته وزن ٿي پوندو اِفْعَلٌ ۽ اِسْتِفْعَلٌ مَقْوُوْلٌ

"واو" تي ضمه ڳورو ٿيو، انکي نقل ڪري ماقبل کي ڏبو ته التقآءِ ساڪنين ٿي پوندو. هاڻي ڪن جو خيال آهي ته پهرين کي حذف ڪبو ۽ وزن ٿي پوندو مَفُوْلٌ ۽ ڪن جو خيال آهي ته پوئين کي حذف ڪبو ڇاڪاڻ ته پهريون اصل آهي ۽ ٻيون زائده

آهي ۽ وزن تي پوندو مَفْعَلٌ.

حڪم (3): ٻن ساڪنن مان ڪو ساڪن ڪلمي جي پڇاڙي ۾ اچي ته انکي حرڪت ڏيڻ واجب ٿيندي چاهي "پهريون" ساڪن اچي يا "ٻيون".

هن جي لاءِ ٽي شرط آهن ناقص:

❶..... التقآءِ ساڪنين عليٰ غير حدہٖ غير وقفي هجي، نہ هوندي تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: نَسْتَعِيْن

❷..... اول ساڪن "مده" يا "نون" خفيفہ جو نہ هجي، جيڪڏهن هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: اِضْرِبُوْا الْقَوْمَ

❸..... ٻنهي ساڪنن مان ڪو بہ ساڪن ڪلمي جي پڇاڙي ۾ هجي. جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: يَخِصِّمُوْنَ.

جتي اهي سڀئي شرط لڀندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ٿيندو. جيئن: قُلِ الْحَقُّ، مِنَ اللّٰهِ، دَعَوُاللّٰہ

"ڪسرو" انڪري جو جڏهن بہ ساڪن کي حرڪت ڏجي تہ حرڪت ڪسره جي ڏجي.

"فتح" انهيءَ ڪري جو اها اَخَفُّ الْحَرَڪَاتِ آهي.

"ضمہ" انهيءَ ڪري جو "واو" جي حذفيت تي ڏس ڏئي.

حڪم (4): ٻن ساڪنن مان پهرين کي حرڪت ڪسره جي ڏيڻ واجب.

هن جي لاءِ ٽي شرط آهن ناقص:

❶..... التقآءِ ساڪنين عليٰ غير حدہٖ غير وقفي هجي جيڪڏهن نہ هوندي تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: نَسْتَعِيْن

❷..... اول ساڪن مدو يانون خفيفہ جو نہ هجي، جيڪڏهن هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: اِضْرِبُوْا الْقَوْمَ

3..... ٻئي ساڪن ڪلمي جي وچ ۾ هجن، جيڪڏهن نہ هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: نَسْتَعِيْنُ.

جتي اهي سيئي شرط لڀندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: يَخِصِّمُوْنَ.

"تا"کي "صاد" ڪري "صاد"کي "صاد" ۾ ادغام ڪبو تہ التقآءِ ساڪنين ٿي پوندو "خا" ۽ "صاد" جي وچ ۾ پهرين ساڪن کي حرڪت ڪسره جي ڏيئي يَخِصِّمُوْنَ ڪري پڙهبو.

قانون "قُلْنَ" جو

هن جو حڪم آهي تہ ماضي معلوم ۾ "فا" ڪلمہ کي حرڪت ضمہ جي ڏيڻ واجب.

هن جي لاءِ 8 شرط آهن ناقص:

1..... "واو" غير مڪسور هجي، نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: خَوِفَ

2..... "واو" ماضي ۾ هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: يَخْوَفُ

3..... "واو" معلوم ۾ هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: دُعِوَ

4..... "واو" ثلاثي مجرد ۾ هجي، نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: اِجْتَوَبَ

5..... "واو" اجوف ۾ هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: دَعَوَ

6..... اها "واو" الف ساڻ مٽجي ۽ اگر نہ مٽي تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو.جيئن: اَسْوَدَ جو اصل ۾ سَوَدَ آهي.

7..... ”الف“ ساڻ بدليل ”واو“ ڪري پوي، جيڪڏهن نہ ڪرندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: قَالَا ، قَالُوْا.

8..... مضارع معلوم ان”واو“ جو مڪسورالعين نہ هجي، جيڪڏهن هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: طَوَعَ يَطْوِعُ.

جتي اهي سڀئي شرط لبندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: قَوَلْنَ.

”واو“ متحرڪ ماقبل مفتوح ”واو“ کي ”الف“ ساڻ بدلائبو تہ التقآءِ ساڪنين ٿي پوندو. پهريون مدو آهي انکي حذف ڪري ”فا“ ڪلمي کي ضمہ ساڻ بدلايوسين تہ قَلْنَ کان قُلْنَ ٿي پيو.

تعليل: خِفْنَ اصل ۾ خَوِفْنَ هيو. ”واو“ متحرڪ ماقبل مفتوح ، ”واو“ کي ”الف“ ساڻ مٽائبو، تہ التقآءِ ساڪنين ٿي پوندو ”الف“ ۽ ”فا“ جي وچ ۾ پهريون مدو آهي انکي حذف ڪبو تہ خَفْنَ ٿي پوندو. ”فا“ ڪلمي جي فتح کي ڪسره ساڻ بدلائبو، تانجو ماضي جي مڪسورالعين هجڻ تي ڏس ڏئي تانجو خِفْنَ ٿيو.

قانون ”خِفْنَ“ جو

هن جو حڪم آهي تہ ماضي معلوم ۾ ”فا“ ڪلمي کي حرڪت ”ڪسره“ جي ڏيڻ واجب.

هن جي لاءِ ست شرط آهن ناقص:

1..... ”واو“ مڪسور هجي يا ”يا“ مُطْلَق. مُطْلَق جو مطلب آهي تہ مفتوح، مڪسور يا مضموم هجي ۽ يا ماضي ۾ ”واو“ مُطْلَق. مُطْلَق جو مطلب آهي تہ مضارع ۾ هوندو پوءِ بہ قانون ماضي ۾ جاري ڪبو. جيئن: قَوَلْنَ.

2..... ماضي ۾ هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: يَبِيْعُ.

3..... معلوم ۾ هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو.

جيئن: قُوِلَ ، بُيِعَ.

4..... ثلاثي مجرد ۾ هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: اِخْتَيَرَ

5..... اجوف ۾ هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو.

جيئن: رَمَيَ.

6..... اهي "الف" ٿيندا هجن اگر نہ ٿيندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: اِعْوَرَّ، اِعْيَنَّ. جو اصل ۾ عَوِرَ ۽ عَيِنَ جي معنيٰ ۾ آهن.

7..... "الف" ٿي ڪري، ڪري پون نہ ڪرندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: خَافَا، بَاعَا.

جتي اهي سيئي شرط لبندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: خَوِفْنَ، هَيُئْنَ، بَيَعْنَ، طَيِبْنَ.

"واو" ۽ "يا" کي "الف" ساڻ بدلائبو، تہ التقآءِ ساڪنين ٿي پوندو. پهريون مده آهي انکي حذف ڪري "فا" ڪلمي جي فتح کي ڪسره ساڻ بدلائي خِفْنَ، هِئْنَ، بِعْنَ، طِبْنَ ڪري پڙهبو.

تعليل: قِيْلَ اصل ۾ قُوِلَ هئو. ڪسره "واو" تي ڳورو ٿيو انکي نقل ڪري ماقبل کي ڏنائون تہ قِوْلَ ٿيو. "واو" ساڪن مظهر ماقبل مڪسوره انکي يا ساڻ بدلائي قِيْلَ ڪري پڙهبو.

هن قانون کان پهرين 10 فائدا آهن:

فائدو (1):

متوسط بہ قسم آهي. **(1)**حقيقي **(2)**حڪمي.

(1) **حقيقي:** انکي چئبو آھي "واو" ۽ "يا" "عين" ڪلمي جي مقابلي ۾ ھجي.

جيئن: قَوَلَ، بَيَعَ.

(2) **حڪمي:** انکي چئبو آھي جو "واو" ۽ "يا" "لام" ڪلمي جي مقابلي ۾ ھجن ۽ ضمير فاعل جو يا علامت فاعل جي ھجن. جيئن: دَاعِوُوْنَ، رَامِيُوْنَ، يَدْعُوُوْنَ، يَرْمِيُوْنَ.

فائدو (2):

متعلقات فعل ڇا کي چئجي ٿو.

اسم فاعل، اسم مفعول، صف مشبہ، صيغہ مبالغہ، اسم تفضيل ۽ اسم ظرف کي متعلقات فعل چئبو آھي.

فائدو (3):

فعل بہ قسم آھي. (1) فعل (2)شبہ فعل.

(1) **فعل:** فعل اصلي ٿي آھن. ماضي، مضارع ۽ فعل امر

(2) **شبہ فعل:** انکان علاوہ سيئي شبہ فعل آھن.

فائدو (4):

فُعِلَ بہ قسم آھي. (1) حقيقي (2)حڪمي

(1) **فُعِلَ حقيقي:** انکي چئبو آھي جو فُعِلَ جي وزن تي ھجي. جيئن: قُوِلَ ، بُيِعَ

(2) **فُعِلَ حڪمي:** انکي چئبو آھي جو فُعِلَ جي وزن تي نہ ھجي مگر انجي اڳيان ۽ پويان کان ڪجھ الفاظ حذف ڪري انکي فُعِلَ جي وزن تي آندو وڃي.

مثال: جيئن تُوبِ ۽ تُيِرَ جو اصل ۾ اُجْتُوِبَ ۽ اُخْتُيِرَ ھيا. "الف" ۽ "جيم" ۽ "الف" ۽ "خا" کي حذف ڪري انکي فُعِلَ جي وزن تي آندو ويو آھي. باقي جيڪڏھن وچ کان ڪجھ الفاظ ڪٽي ڪري انکي فُعِلَ جي وزن تي آندو وڃي تہ انکي فُعِلَ حڪمي نہ چئبو. جيئن اُقْوِمُ "قاف" کي حذف ڪبو تہ اُوِمُ ٿي پوندو. اھو فُعِلَ حڪمي نہ آھي.

فائدو (5):

تَفۡعُلِيۡنَ ۽ تَفۡعِلِيۡنَ نَاقِص ڇا کي چئجي ٿو.

تَفۡعُلِيۡنَ ۽ تَفۡعِلِيۡنَ نَاقِص انکي چئبو آهي جو **تَفۡعُلِيۡنَ ۽ تَفۡعِلِيۡنَ** جي وزن تي هجي ۽ ناقص ۾ هجي. جيئن: تَدۡعُوِيۡنَ ۽ تَرۡمِيِيۡنَ.

فائدو (6):

اِشۡمَامُ ڇا کي چئجي ٿو.

اِشۡمَامُ جي لفظي معنيٰ آهي "بوءِ ڏيڻ" ۽ اصطلاح ۾ "واو" کي "يا"ڏانهن، ماقبل جي ڪسره کي ضمہ ڏانهن يا انجي ابتڙ "يا" کي "واو" ڏانهن يا ماقبل جي ضمہ کي ڪسره ڏانهن لاڙو ڏجي.جيئن: قِيۡلَ

فائدو (7):

متعارف بہ قسم آهي. **(1)** متعارف **(2)** غير متعارف

(1) متعارف: انکي چئبو آهي جو تعليل ڪانپوءِ فُعِلَ جي وزن تي هجي مثال: جيئن اَدُوۡرٌ مان اَدۡوُرٌ ۽ اَقُوۡلُ مان اَقۡوُلُ

(2) غير متعارف: انکي چئبو آهي. جو تعليل ڪانپوءِ بہ فُعِلَ جي وزن تي نہ اچي مثال: جيئن عَلِمَ مان عَلۡمَ.

فائدو (8):

فعل بہ قسم آهي: **(1)** متصرف **(2)** غير متصرف.

(1) متصرف: انکي چئبو آهي جنهن جي پويان ضمير فاعل جو اچي يا جنهن جو تثنيہ ۽ جمع نهي. جيئن: دَعَوَا.

(2) غير متصرف: انکي چئبو آهي جنهن جو پويان ضمير فاعل جو نہ اچي يا جنهن جو تثنيہ ۽ جمع نہ نهي. جيئن: قَوُلَ.

فائدو (9):

ماضي مجهول ۾ همزه وصلي ثلاثي مزيدفيہ ۾ ٽئين ڪلمي جي تابع هوندو آهي.

جيئن: اُجْتُوِب.

فائدو (10):

حروف زوآئد مشترڪ ڇا کي چئجي ٿو.

حرف زوآئد مشترڪ، حروف ”اتين“ کي چئبو آهي.

قانون ”يَقُوْلُ ۽ يَبِيْعُ“ جو

هن جي لاءِ ڇهہ حڪم آهن:

(1): ”واو“ ۽ ”يا“ جي ڪسره کي حذف ڪرڻ جائز.

(2): ”واو“ ۽ ”يا“ جي ڪسره کي نقل ڪري ماقبل کي ڏيڻ جائز.

(3): اِشْمَامُ پڙهڻ جائز.

(4): ”واو“ ۽ ”يا“ جي ڪسره کي حذف ڪرڻ جائز.

(5): ”يا“ جي ضمہ کي نقل ڪري ماقبل کي ڏيڻ جائز ۽ ضمہ کي ڪسره ساڻ مٽائڻ واجب.

(6): حڪم. ”واو“ ۽ ”يا“ جي ڪسره کي نقل ڪري ماقبل کي ڏيڻ جائز ۽ ثابت بہ رکڻ جائز (يعني نقل نہ ڪجي)

پهرين حڪم جي لاءِ 13 شرط آهن ناقص:

❶..... ”واو“ ۽ ”يا“ مڪسور يا مضموم هجي، جيڪڏهن نہ هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: قَوَلَ ۽ بَيَعَ.

❷..... متوسط حقيقي يا حڪمي ۾ هجي، جيڪڏهن نہ هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: يَدْعُوُ ۽ يَرْمِيُ

❸..... فعل متصرف ۾ هجي، جيڪڏهن نہ هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ

ڪبو. جيئن: اِقْوِلْ ۽ اَبْيِعْ ۽

4..... اصل ۾ سلامت نہ هجي، جيڪڏهن هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: يَعْوِرُ ۽ يَعْيِنُ

5..... اجوف جي فُعِلَ حقيقي ۾ نہ هجي، جيڪڏهن هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: قُوِلَ ۽ بُيِعَ

6..... اجوف جي فُعِلَ حڪمي ۾ نہ هجي، جيڪڏهن هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: اُجْتُوِبَ ۽ اُخْتُيِرَ

7..... تَفْعُلِيْنَ ۽ تَفْعِلِيْنَ نَاقص ۾ نہ هجي، جيڪڏهن هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: تَدْعُوِيْنَ ۽ تَرْمِيِيْنَ

8..... اجوف يائي جي اسم مفعول ۾ نہ هجي، جيڪڏهن هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: مَبْيُوْعٌ.

9..... "واو" ۽ "يا" همزه کان بدليل نہ هجي، جيڪڏهن هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: سُوِلَ، مُسْتَهْزِيُوْنَ.

10..... ماقبل انجو مفتوح نہ هجي، جيڪڏهن هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: طَوِيْلٌ، غَيُوْرٌ

11..... انهن جو ضمہ ۽ ڪسره همزه کان نقل ٿيل نہ هجي، جيڪڏهن هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: يَسُوُ ۽ يَجِيِ جو اصل ۾ يَسُوْءُ ۽ يَجِيْئُ هيا.

12..... انهن کان پهريان "الف" نہ هجي، جيڪڏهن هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو.جيئن: قَاوِلَ، بَايِعَ.

13..... دو شرط شِبہ فعل ۾ نہ هجي، جيڪڏهن هوندو تہ قانون جو حڪم جاري

نہ ڪبو. جيئن اَدْوُرٌ، اَعْيُنٌ.

جتي سيئي شرط لبندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: يَقْوُلُ ۽ يَبْيِعُ.

”واو“ ۽ ”يا“ جي ضمہ ۽ ڪسره کي نقل ڪري ماقبل کي ڏئي، يَقُوْلُ ۽ يَبِيْعُ ڪري پڙهبو.

ٻئي حڪم جي لاءِ پنج شرط آهن ناقص:

1..... ”واو“ ۽ ”يا“ مڪسور هجن، جيڪڏهن نہ هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: قَوَلَ ۽ بَيَعَ

2..... متوسط حقيقي ۾ هجن، جيڪڏهن نہ هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: تَدْعُوِيْنَ

3..... فعل متصرف ۾ هجن، جيڪڏهن نہ هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: اِقْوِلْ بِہٖ اَبْيِعْ بِہٖ

4..... اصل ۾ سلامت نہ هجن، جيڪڏهن هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: يَعْوِرُ ۽ يَعْيِنُ

5..... فعل حڪمي يا حقيقي ۾ هجن، جيڪڏهن نہ هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: يَبْيِعُ ۽ يَطْوِحُ.

جتي اهي سيئي شرط لبنداتہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: قُوِلَ ۽ بُيِعَ ۽ اُجْتُوِبَ ۽ اُخْتُيِرَ

”واو“ ۽ ”يا“ جي ڪسره کي نقل ڪري ماقبل کي ڏيئي قِيْلَ، بِيْعَ، اِجْتِيْبَ ۽ اِخْتِيْرَ ڪري پڙهبو.

ٽئين حڪم جي لاءِ ساڳيائي ٻئي حڪم وارا پنج شرط آهن ناقص.

جتي اهي سيئي شرط لبندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ٿيندو. جيئن: قُوِلَ،

بُيِعَ ، أُجْتُوِبَ ۽ أُخْتُيِرَ

"واو" کي "يا" ڏي "يا" کي "واو"ڏي، ماقبل جي "ڪسره" کي "ضمہ" ڏئي، "ضمہ" کي "ڪسره" ڏي لاڙو ڏيئي، قِيْلَ، بِيْعَ، اِخْتِيْرَ ۽ اِجْتِيْبَ ڪري پڙهبو.

چوٿين حڪم جي لاءِ بہ ساڳيا ٻئي ۽ ٽئين حڪم وارا پنج شرط آهن ناقص.

جتي اهي سيئي ليندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: قُوِلَ، بُيِعَ، أُجْتُوِبَ ۽ أُخْتُيِرَ

"واو" ۽ "يا" جي ڪسره کي حذف ڪري، قُوْلَ، بُوْعَ، أُجْتُوْبَ ۽ أُخْتُوْرَ ڪري پڙهبو.

حڪم 5: هن جي لاءِ بہ پنج شرط آهن ناقص:

❶..... "يا" مضموم هجي، جيڪڏهن نہ هوندي تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: بَيَعَ

❷..... متوسط حقيقي ۾ هجي، جيڪڏهن نہ هوندي تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: رَامِيُوْنَ.

❸..... متعلقات ۾ هجي، جيڪڏهن نہ هوندي تہ قانون جو حُڪم جاري نہ ٿيندو.جيئن: هَيُئُنَ.

❹..... اصل ۾ سلامت نہ هجي، جيڪڏهن هوندي تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: مَعْيُوْنٌ

❺..... اجوف يائي جي اسم مفعول ۾ هجي، جيڪڏهن نہ هوندي تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: غَيُوْرٌ.

جتي اهي سيئي شرط ليندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ٿيندو. جيئن: مَبْيُوْعٌ

"يا"جي ضمہ کي نقل ڪري مابعد کي ڏينداسين پوءِ ضمہ کي ڪسره سان بدلائبو تہ التقآءِ ساڪنين ٿي پوندي پهريون مدو آهي انکي حذف ڪنداسين تہ مَبِوْعٌ ٿي

پوندو، "واو" ساڪن مظهر ماقبل مڪسور "واو"کي "يا" ساڻ بدلائبي مَبِيْعٌ ڪري پڙهبو.

چهين حڪم جي لاءِ پنج شرط آهن ناقص:

1..... "واو" ۽ "يا" مڪسور هجن، نہ هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: قَوَلَ ۽ بَيَعَ

2..... متوسط حڪمي ۾ هجن، جيڪڏهن نہ هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: قُوِلَ ۽ بُيِعَ

3..... فعل متصرف ۾ هجي، جيڪڏهن نہ هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: اَقْوِلْ بِہٖ ۽ اَبْيِعْ بِہٖ

4..... فُعِلَ حقيقي يا حڪمي ۾ نہ هجي، جيڪڏهن هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: قُوِلَ، بُيِعَ، اُجْتُوِبَ ۽ اُخْتُيِرَ.

5..... تَفْعُلِيْنَ ناقص ۾ هجي، جيڪڏهن نہ هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: تُدْعَوِيْنَ ۽ تُكْنَيِيْنَ.

جتي اهي سيئي شرط لبندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: تَدْعُوِيْنَ ۽ تَكْنُيِيْنَ

"واو" ۽ "يا"جي ڪسره کي نقل ڪري ماقبل کي ڏينداسين. "واو" ساڪن مظهر ماقبل مڪسوره "واو"کي "يا"ساڻ بد لائبو تہ "التقآءِ ساڪنين" ٿي پوندو. پهريون مدو آهي انکي حذف ڪري تَدْعِيْنَ ۽ تَكْنِيْنَ ڪري پڙهبو. نوٽ: "يا" وري ثابت رکڻ بہ جائز آهي.

تعليل: يَقُوْلُ ۽ يَبِيْعُ اصل ۾ يَقْوُلُ ۽ يَبْيِعُ هيا. "ضمہ" ۽ "ڪسره"، "واو" ۽ "يا" تي ڳورا ٿيا، نقل ڪري مابعد کي ڏنئي، يَقُوْلُ ۽ يَبِيْعُ ڪري پڙهبو.

تعليل: يُقَالُ اصل ۾ يُقْوَلُ هيو. ”واو“ مفتوح، ماقبل ۾ حرف صحيح ساڪن، فتح کي نقل ڪري ماقبل کي ڏيئي ”واو“ کي ”الف“ سان بدلائي يُقَالُ ڪري پڙهبو.

قانون ”يُقَالُ ۽ يُبَاعُ“ جو

هن جو حڪم آهي ته ”واو“ ۽ ”يا“جي فتح کي نقل ڪري ماقبل کي ڏيئي انهن کي ”الف“ سان بدلائڻ واجب.

هن جي لاءِ ٻارنهن شرط آهن ناقص:

1..... ”واو“ ۽ ”يا“ متوسط حقيقي ۾ هجن، جيڪڏهن نه هوندا ته قانون جو حڪم جاري نه ٿيندو. جيئن: يُدْعَوُ ۽ يُرْمَيُ.

2..... ”واو“ ۽ ”يا“ جو ماقبل مفتوح هجي، جيڪڏهن نه هوندو ته قانون جو حڪم جاري نه ٿيندو. جيئن: يَقْوَلُ ۽ يَبِيَعُ.

3..... فعل متصرف يا متعلقات ۾ هجن، جيڪڏهن نه هوندا ته قانون جو حڪم جاري نه ٿيندو. جيئن: مَااَقْوَلُ ۽ مَااَبْيَعُ.

4..... ”واو“ ۽ ”يا“ اصل ۾ سلامت نه هجن، جيڪڏهن هوندا ته قانون جو حڪم جاري نه ٿيندو. جيئن: يُعْوَرُ ۽ يُعْيَنُ.

5..... اهو ڪلمو ”واو“ ۽ ”يا“ وارو ”اَفْعَلُ“ جي وزن تي نه هجي، جيڪڏهن نه هوندو ته قانون جو حڪم جاري نه ٿيندو. جيئن: اَيْوَمُ

6..... ”واو“ ۽ ”يا“ جي ماقبل ۾ حرف صحيح هجي، جيڪڏهن نه هوندو ته قانون جو حڪم جاري نه ٿيندو. جيئن: قَاوَلَ ۽ بَايَعَ.

7..... ”واو“ ۽ ”يا“ مظهر هجي، جيڪڏهن نه هوندا ته قانون جو حڪم جاري نه ٿيندو. جيئن: قَوَّلَ ۽ بَيَّعَ.

8..... ”واو“ ۽ ”يا“ ملحق جي ”عين“ ڪلمي ۾ نه هجن، اگر هوندا ته قانون جو حڪم

جا ري نہ ٿيندو. جيئن: اِجۡوَنَّدَدَ.

9..... "واو" ۽ "يا" وارو ڪلمو "رنگ" جي معنيٰ ۾ نہ هجي، جيڪڏهن هوندو تہ قانون جو حڪم جا ري نہ ٿيندو. جيئن: اَسۡوَدَ ۽ اَبۡيَضَ

10..... شرط. "واو" ۽ "يا" وارو ڪلمو "عيب" جي معنيٰ ۾ نہ هجي، جيڪڏهن هوندو تہ قانون جو حڪم جا ري نہ ٿيندو. جيئن: اِعۡوَرَّ ۽ اِعۡيَنَّ.

11..... اسم آلہ ۾ نہ هجي، اگر هوندا تہ قانون جو حڪم جا ري نہ ٿيندو. جيئن: مِقۡوَلٌ ۽ مِبۡيَعٌ.

12..... انهن جي ماقبل ۾ حرف صحيح ساڪن هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جا ري نہ ٿيندو. جيئن: قَوَلَ ۽ بَيَعَ.

جتي اهي سيئي شرط لڀندا تہ اتي قانون جو حڪم جا ري ڪبو. جيئن: يُقۡوَلُ. "واو" مفتوح ماقبل ۾ حرف صحيح ساڪن "فتح" کي نقل ڪري ماقبل کي ڏيئي "واو" کي "الف" ساڻ بدلائي يُقَالُ ڪري پڙهبو.

تعليل: قَآئِلٌ ۽ بَآئِعٌ اصل ۾ قَاوِلٌ ۽ بَايِعٌ هيا. "واو" ۽ "يا" واقع ٿيا "الف فاعل" کانپوءِ جو اصل ۾ سلامت نہ هيا. انهن کي همزه ساڻ بدلائي قَآئِلٌ ۽ بَآئِعٌ ڪري پڙهبو.

قانون "قَآئِلٌ ۽ بَآئِعٌ" جو

هن جو حڪم آهي تہ "واو" ۽ "يا" کي همزه ساڻ بدلائڻ واجب.

هن جي لاءِ چار شرط آهن ناقص:

1..... "واو" ۽ "يا" الف کانپوءِ هجن، جيڪڏهن نہ هوندا تہ قانون جو حڪم جا ري نہ ٿيندو. جيئن: قَوَلَ ۽ بَيَعَ.

2..... الف فاعل کانپوءِ هجن، جيڪڏهن نہ هوندا تہ قانون جو حڪم جا ري نہ ٿيندو. جيئن: رَايٌ.

3..... اصل ۾ سلامت نہ هجن يا اصل انهن جو هجي ئي نہ، اگر هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: عَاوِرٌ ۽ عَايِنٌ.

4..... "واو" ۽ "يا" الف فاعل سان متصل هجن، جيڪڏهن نہ هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: دَاعِوٌ ۽ رَامِيٌ.

جتي اهي سڀئي شرط لبندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ٿيندو. جيئن: قَاوِلٌ، بَايِعٌ، غَاوِطٌ ۽ سَايِفٌ. "واو" ۽ "يا"کي همزه سان بدلائي قَآئِلٌ، بَآئِعٌ، غَآئِطٌ ۽ سَآئِفٌ ڪري پڙهبو.

تعليل: قِيَالٌ اصل ۾ قِوَالٌ هيو. "واو" واقع ٿيو "عين" ڪلمي جي جمع ۾، جيڪو واحد ۾ سلامت نہ هيو ۽ ماقبل انجو مڪسور هيو ان "واو"کي "يا" سان بدلائي قِيَالٌ ڪري پڙهبو.

قانون "قِيَامٌ، صِيَامٌ، حِيَاضٌ ۽ رِيَاضٌ" جو

هن جو حڪم آهي تہ "واو"کي "يا" سان بدلائڻ واجب.

هن جي لاءِ ٽن نمونن جا شرط آهن ناقص:

پهرين نموني جي لاءِ چار شرط آهن ناقص:

1..... "واو" عين ڪلمي جي مقابلي ۾ هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: دَعَوَ.

2..... عين ڪلمي مصدر جي ۾ هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: قَاوِلٌ

3..... فعل ۾ سلامت نہ هجي، جيڪڏهن هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: قَاوَمَ، قِوَامٌ، صَاوَمَ ۽ صِوَامٌ.

4..... ماقبل انجو مڪسور هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: قَوْلاً.

جتي اهي سيئي شرط لبندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن قَامَ، قِوَامٌ، صَامَ ۽ صِوَامٌ. "واو" کي "يا" سان بدلائي قِيَامٌ ۽ صِيَامٌ ڪري پڙهبو.

ٻئي نموني جي لاءِ چار شرط آهن:

1..... "واو" عين ڪلمي ۾ هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: دَعَوَ

2..... جمع ۾ هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: قَاوِلٌ

3..... واحد ۾ سلامت نہ هجي، جيڪڏهن هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: عِوَارٌ ۽ عَاوِرٌ (واحد)

4..... ماقبل انجو مڪسور هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: قَوَلَةٌ.

جتي اهي سيئي شرط لبندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ٿيندو. جيئن: قِوَالٌ، "واو" کي "يا" سان بدلائي قِيَالٌ ڪري پڙهبو.

ٽئين نموني جي لاءِ پنج شرط آهن ناقص:

1..... "واو" عين ڪلمي ۾ هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: دَعَوَ.

2..... جمع ۾ هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: قَاوِلٌ.

3..... واحد ۾ ساڪن ۽ جمع ۾ "الف" کان اڳ ۾ هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: قُوْدٌ، قِوْدَةٌ، عُوْدٌ ۽ عِوْدَةٌ.

4..... ماقبل انجو مڪسور هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: فُوْهٌ ۽ اَفْوَاهٌ.

5..... انجي "لامر" ڪلمي ۾ تعليل ٿيل نہ هجي، جيڪڏهن هوندي تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: رَوْيَانٌ ۽ رِوَايٌ.

جتي اهي سڀئي شرط لڀندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: حَوْضٌ، حِوَاضٌ، رَوْضٌ، رِوَاضٌ. "واو" کي "يا" سان بدلائي حِيَاضٌ ۽ رِيَاضٌ ڪري پڙهبو.

تعليل:

قُوَيِّلٌ ۽ قُوَيِّلَةٌ اصل ۾ قُوَيْوِلٌ ۽ قُوَيْوِلَةٌ هيا. "واو" ۽ "يا" هڪ ڪلمي ۾ گڏ آيا، انهن ۾ مان پهريون ساڪن، ڪنهن ڪان بدليل نہ هيو، ان "واو" کي "يا" ڪري "يا" کي "يا" ۾ ادغام ڪري قُوَيِّلٌ ۽ قُوَيِّلَةٌ ڪري پڙهبو.

قانون "قُوَيِّلٌ ۽ قُوَيِّلَةٌ" جو

هن جي لاءِ ٻہ حڪم آهن:

حڪم(1): "واو" کي "يا" ڪري "يا" کي "يا" ۾ ادغام ڪرڻ واجب.

حڪم(2): "واو" کي "يا" ڪرڻ جائز ۽ "يا" کي "يا" ۾ ادغام ڪرڻ واجب.

پهرين حڪم جي لاءِ ست شرط آهن ناقص:

1..... "واو" ۽ "يا" گڏ هجن، جيڪڏهن نہ هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: وَشْيٌ

2..... حقيقي يا حڪمي هڪ ڪلمي ۾ هجن، جيڪڏهن نہ هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: فِي وَيْلٍ.

فائدو: حقيقي هڪ ڪلمو انکي چئبو آهي جو حقيقت ۾ ٻہ ڪلما هجن ۽ اهي پاڻ ۾ اهڙا مليل هجن جو هڪ ڪلمون معلوم ٿئي، جيئن "ضَرَبْنَ"، ان ۾ "ضَرَبَ" فعل آهي ۽ "نَ" ضمير فاعل جو آهي.

3..... اهڙي اسم ۾ نہ هجي جو أَفْعَلُ جي وزن تي هجي، جيڪڏهن هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: أَيْوَمُ.

4..... ساڪن هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو.

جيئن: قُوَيْلِيٌ

5..... سڪون لازم هجي، جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: قُوْيَ جو اصل ۾ قَوِيَ هيو.

6..... ڪنهن ڪان بدليل نہ هجي، جيڪڏهن هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: بُوْيِعَ

7..... ٽن شرطن وارو "واو" نہ هجي، جيڪڏهن هوندي تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: مِقْوَلَةٌ مان مُقَيْوِلَةٌ.

جتي اهي سيئي شرط لڀندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: قُوَيْوِلٌ ۽ قُوَيْوِلَةٌ ، "واو"کي "يا" ڪري "يا"کي "يا" ۾ ادغام ڪري قُوَيِّلٌ ۽قُوَيِّلَةٌ ڪري پڙهبو.

ٻئين حڪم جي لاءِ ست شرط آهن ناقص:

ڇهہ شرط ساڳيا آهن پهرين حڪم وارا ۽ ستون شرط تہ ٽن شرطن وارو "واو" هجي، جيڪڏهن نہ هوندي تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: قُوَيْوِلٌ ۽ قُوَيْوِلَةٌ

جتي اهي سيئي شرط لڀندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: مُقَيْوِلٌ ۽ مُقَيْوِلَةٌ.

"واو"کي "يا" ڪري "يا"کي "يا" ۾ ادغام ڪري مُقَيِّلٌ ۽ مُقَيِّلَةٌ ڪري پڙهبو.

سوال: ٽن شرطن وارو "واو" ڇاکي چئجي؟

جواب: ٽن شرطن وارو "واو" انکي چئجي، جنهن ۾ 3 شرط لڀن. اهي 3 شرط هي آهن:

1. "عين" ڪلمي ۾ هجي.
2. "يا" تصغير کان پوءِ هجي.
3. مڪبر ۾ متحرڪ هجي.

حڪم 3: "يا" مدغم فيه کي حذف ڪرڻ واجب.

هن جي لاءِ اڻ شرط آهن ناقص:

ست شرط آهن ساڳيا، ٻئي حڪم وارا ۽ انون شرط ته انجي مصدر فَيْعَلُوْلَةٌ جي وزن تي هجي. جيئن: کَيْوَنُوْنَةٌ ۽ حَيْوَنُوْنَةٌ

"واو" کي "يا" ڪري "يا" کي "يا" ۾ اد غام ڪري کَيَّنُوْنَةٌ ۽ حَيَّنُوْنَةٌ ٿي پوندو، "يا" مد غم فيه کي حذف ڪري کَيْنُوْنَةٌ ۽ حَيْنُوْنَةٌ ڪري پڙهڻ واجب آهي.

حڪم 4: "يا" مد غم فيه کي حذف ڪرڻ جائز.

هن جي لاءِ اڻ شرط آهن ناقص:

ست شرط آهن ساڳيا ٻئي حڪم وارا، ۽ انون شرط ته اهو ڪلمو فَيْعِلٌ جي وزن تي هجي. جيئن: سَيْوِدٌ ۽ مَيْوِةٌ.

"واو" کي "يا" ڪري "يا" کي "يا" ۾ ادغام ڪري سَيِّدٌ ۽ مَيِّةٌ ڪري پڙهبو ۽ "يا" مد غم فيه کي حذف ڪري سَيْدٌ ۽ مَيْةٌ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

مگر سَيِّدٌ ۽ مَيِّةٌ ڪري پڙهڻ "اَوْلي" آهي. ڇا ڪاڻ ته ڪَثِيْرُ الْاِسْتِعْمَال آهي.

حڪم 5: "يا" مدغم فيه کي حذف ڪرڻ واجب.

هن جي لاءِ اڻ شرط آهن ناقص:

ست شرط آهن ساڳيا، ٻئي حڪم وارا، ۽ انون شرط ته باب تَفْعِيْلٌ جي مصدر ۾ هجي. جيئن: تَسْمِيْوٌ ۽ تَنْجِيْوٌ.

"واو" کي "يا" ڪري "يا" کي "يا" ۾ ادغام ڪبو ته تَسْمِيٌّ ۽ تَنْجِيٌّ ٿي پوندو. "يا" مدغم فيه کي حذف ڪري "تا" متحرڪ "فتح" ماقبل سان اِقَامَةٌ جي قانون سان انجي آخر ۾ آٿي اِعْرَاب کي "تا" تي جاري ڪبو ڇاڪاڻ ته آخري ڪلمو آهي. تانجو تَسْمِيَةٌ ۽ تَنْجِيَةٌ ڪري پڙهڻ واجب آهي.

حڪم 6: ”يا“ جي ماقبل کي ثابت رکڻ واجب.

هن جي لاءِ اٺ شرط آهن ناقص:

ست شرط آهن ساڳيا، ٻئي حڪم وارا، ۽ اٺون شرط ته ”يا“ مُشَدَّد هجي ۽ انجو ماقبل مفتوح هجي. جيئن: قُوَيِّلٌ ۽ قُوَيِّلَةٌ.

حڪم 7: ”يا“ جي ماقبل واري ضمّہ کي ڪسري سان مٽائڻ واجب.

هن جي لاءِ نو شرط آهن ناقص:

ست شرط آهن ساڳيا، ٻئي حڪم وارا، ۽ اٺون شرط ته ”يا“ جو ماقبل مضموم هجي.

نائون شرط: اَفْعَلُ فَعْلَآءُ صِفَتي جي جمع ۾ نہ هجي. جيئن: مُسْلِمُيَّ ”يا“ جي ماقبل واري ضمّہ کي ڪسري سان مٽائي مُسْلِمِيَّ ڪري پڙهڻ واجب آهي.

حڪم 8: ”يا“جي ماقبل واري ضمّہ کي ثابت رکڻ واجب.

هن جي لاءِ نو شرط آهن ناقص:

8 شرط آهن ساڳيا ستين حڪم وارا، ۽ نائون شرط ته اَفْعَلُ فَعْلَآءُ صِفَتي جي جمع ۾ هجي. جيئن: اَلْوَآءُ، لَوْيَآءُ ۽ لُيٌّ ڪري پڙهنداسين يعني انکي ثابت رکي پڙهنداسين.

تعليل: مَقُوْلٌ اصل ۾ مَقْوُوْلٌ هيو. ضمّہ ”واو“ تي ڳورو ٿيو، نقل ڪري ماقبل کي ڏنائون ته مَقُوْوْلٌ ٿيو. اِلْتِقَآءِ سَاكِنَيْن ٿي پئي ”واوَن“ جي وچ ۾، هاڻي بعض صرفي چون ٿا ته پهرين کي حذف ڪجي ڇاڪاڻ ته بيو ضمير فاعل جو آهي، ته وزن ٿي پوندو مَفُعْوْلٌ. بعض صرفي چون ٿا ته ٻوئين کي حذف ڪجي ڇاڪاڻ ته پهريون اصل ۽ بيو زائدو آهي ۽ زائدو وڌيڪ حقدار آهي حذف ڪرڻ جو، ته وزن ٿي پوندو مَفُعُلٌ.

تعليل: قُوْلَنَّ اصل ۾ قُلْ هيو. جڏهن ”نون“ تاڪيد ثقيلہ انهيءَ سان مليو، ته ”نون“ تاڪيد ثقيلہ جو ماقبل مفتوح هوندو آهي ته اِلْتِقَآءِ سَاكِنَيْن جو سبب رهيوئي ڪو نہ،

تہ "واو" حذف ٿيل واپس موٽي ايندي، تا قُل مان قُوْلَنَّ ٿي پوندو.

قانون ''قُوْلَنَّ'' جو

هن جو حڪم آهي تہ حرف علت کي موٽائي آڻڻ واجب.

هن جي لاءِ چار شرط آهن ناقص:

1..... اِلْتِقَآءِ سَاکِنَیْن عليٰ غير حدهٖ غير وقفي جي ڪري ڪري. ۽ جيڪڏهن نہ ڪرندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: عِدَةٌ

2..... ثاني ساڪن متحرڪ ٿئي ۽ جيڪڏهن نہ ٿيندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: قُلْ، خَفْ ۽ بِعْ.

3....."نون" تاڪيد ثقيلہ يا خفيفہ يا ضمير فاعل جي ڪري متحرڪ ٿئي اگر نہ ٿيندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: قُلِ الْحَقَّ.

4..... "نون" تاڪيد ثقيلہ ۽ خفيفہ ان سان گڏ متّصل هجن اگر نہ هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: دَعَتَا.

جتي اهي سيئي شرط لبندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: قُلْ "نون" تاڪيد ثقيلہ انهيءَ سان گڏ مليو تہ "نون" تاڪيد ثقيلہ جو ماقبل مفتوح هوندو آهي تہ اِلْتِقَآءِ سَاکِنَیْن جو سبب رهيوئي ڪونہ تہ "واو" حذف ٿيل واپس موٽائي آڻي قُوْلَنَّ ڪري پڙهبو.

تعليل: قُيَّلٌ اصل ۾ قُوَّلٌ هيو. "واو" واقع ٿيو، جمع جي "عين" ڪلمي جي مقابلي ۾ "واو" کي "يا" سان بدلائي قُيَّلٌ ڪري پڙهبو.

قانون ''قُيَّلٌ'' جو

هن جو حڪم آهي تہ "واو" کي "يا" سان بدلائڻ جائز.

هن جي لاءِ چار شرط آهن ناقص:

1..... "واو"، "عين" ڪلمي جي مقابليءِ هجي. ۽ جيڪڏهن نہ هوندي تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: وَعَدَ.

2..... جمع ۾ هجي ۽ جيڪڏهن نہ هوندي تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: قَاوِلٌ.

3..... اجوف ۾ هجي ۽ جيڪڏهن نہ هوندي تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: دَعَوَ.

4..... فُعَّلٌ جي وزن تي هجي ۽ جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: قُوَّالٌ.

جتي اهي سيئي شرط لڀندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: قُوَّلٌ. "واو" کي "يا" سان مٽائي قُيَّلٌ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

فائدو: هي قانون "اِرشاد الصَّرف" واري نہ لکيو آهي ۽ ٻن ڪتابن ۾ بہ وجوبي لکيل آهي حالانڪہ هي قانون جوازي آهي.

ابواب ثلاثي مجرد اجوف واوي

ثلاثي مجرد اجوف واوي	باب فَعَلَ يَفْعِلُ	باب فَعَلَ يَفْعُلُ	باب فَعِلَ يَفْعَلُ	باب فَعُلَ يَفْعُلُ
ماضي معلوم	طَاحَ	قَالَ	خَافَ	طَالَ
مضارع معلوم	يَطِيْحُ	يَقُوْلُ	يَخَافُ	يَطُوْلُ
مصدر	طَوْحًا	قَوْلاً	خَوْفًا	طُوْلًا
اسم فاعل	طَايِحٌ	قَائِلٌ	خَائِفٌ	طَاوِلٌ
ماضي مجهول	طِيْحَ	قِيْلَ	خِيْفَ	....
مضارع مجهول	يُطَاحُ	يُقَالُ	يُخَافُ	....
مصدر	طَوْحًا	قَوْلاً	خَوْفًا	....
اسم مفعول	مَطُوْحٌ	مَقُوْلٌ	مَخُوْفٌ	....
جحد معلوم	لَمْ يَطِحْ	لَمْ يَقُلْ	لَمْ يَخَفْ	لَمْ يَطُلْ
جحد مجهول	لَمْ يُطَحْ	لَمْ يُقَلْ	لَمْ يُخَفْ	....
نفي معلوم	لَا يَطِيْحُ	لَايَقُوْلُ	لَايَخَافُ	لَا يَطُوْلُ
نفي مجهول	لَا يُطَاحُ	لَايُقَالُ	لَايُخَافُ	....
نفي معلوم بلن ناصبه	لَنْ يَّطِيْحَ	لَنْ يَّقُوْلَ	لَنْ يَّخَافَ	لَنْ يَّطُوْلَ
نفي مجهول بلن ناصبه	لَنْ يُّطَاحَ	لَنْ يُّقَالَ	لَنْ يُّخَافَ	....
امر حاضر معلوم	طِحْ	قُلْ	خَفْ	طُلْ
امر حاضر مجهول	لِتُطَحْ	لِتُقَلْ	لِتُخَفْ	....
امر غائب معلوم	لِيَطِحْ	لِيَقُلْ	لِيَخَفْ	لِتُطَلْ
امر غائب مجهول	لِيُطَحْ	لِيُقَلْ	لِيُخَفْ	....

نهي حاضر معلوم	لَا تَطِحْ	لَاتَقُلْ	لَاتَخَفْ	لَا تَطُلْ
نهي حاضر مجهول	لَا تُطَحْ	لَاتُقَلْ	لَاتُخَفْ	....
نهي غائب معلوم	لَا يَطِحْ	لَايَقُلْ	لَايَخَفْ	لَا يَطُلْ
نهي غائب مجهول	لَا يُطَحْ	لَايُقَلْ	لَايُخَفْ	....
اسم ظرف	مَطِيْحٌ	مَقَالٌ	مَخَافٌ	مَطَالٌ
اسم آله صغري	مِطْيَحٌ	مِقْوَلٌ	مِخْوَفٌ	....
اسم آله وسطي	مِطْيَحَةٌ	مِقْوَلَةٌ	مِخْوَفَةٌ	مِطْوَلَةٌ
اسم آله كبري	مِطْيَاحٌ	مِقْوَالٌ	مِخْوَافٌ	....
اسم التَّفضِيل المذكر	اَطْيَحُ	اَقْوَلُ	اَخْوَفُ	اَطْوَلُ
اسم التَّفضِيل مؤنث	طُوْحٰى	قُوْلٰى	خُوْفٰي	طُوْلٰى
فعل تَعَجُّب	طَوُحَ	قَوُلَ	خَوُفَ	طَوُلَ

صرف کبیر ثلاثی مجرد اجوف واوی از باب فَعَلَ يَفْعُلُ

صیغو		فعل امر	مضارع		ماضي	
			مجهول	معلوم	مجهول	معلوم
مذکّر غائب	واحد		يُقَالُ	يَقُولُ	قِيلَ	قَالَ
	تثنيه		يُقَالَانِ	يَقُولَانِ	قِيلَا	قَالَآ
	جمع		يُقَالُوْنَ	يَقُولُوْنَ	قِيلُوْا	قَالُوا
مؤنّث غائب	واحد		تُقَالُ	تَقُولُ	قِيلَتْ	قَالَتْ
	تثنيه		تُقَالَانِ	تَقُولَانِ	قِيلَتَا	قَالَتَا
	جمع		يُقَلْنَ	يَقُلْنَ	قُلْنَ	قُلْنَ
مذکّر مخاطب	واحد	قُلْ	تُقَالُ	تَقُولُ	قُلْتَ	قُلْتَ
	تثنيه	قُولَا	تُقَالَانِ	تَقُولَانِ	قُلْتُمَا	قُلْتُمَا
	جمع	قُولُوْا	تُقَالُوْنَ	تَقُولُوْنَ	قُلْتُمْ	قُلْتُمْ
مؤنّث مخاطب	واحد	قُولِي	تُقَالِيْنَ	تَقُولِيْنَ	قُلْتِ	قُلْتِ
	تثنيه	قُولَا	تُقَالَانِ	تَقُولَانِ	قُلْتُمَا	قُلْتُمَا
	جمع	قُلْنَ	تُقَلْنَ	تَقُلْنَ	قُلْتُنَّ	قُلْتُنَّ
متکلّم مشترک	واحد		أُقَالُ	أَقُوْلُ	قُلْتُ	قُلْتُ
	تثنيه و جمع		نُقَالُ	نَقُوْلُ	قُلْنَا	قُلْنَا

صرف كبير ثلاثی مجرد اجوف واوی از باب فَعَلَ يَفْعِلُ

ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر	صيغو	
طَاحَ	طِيْحَ	يَطِيْحُ	يُطَاحُ		واحد	مُذَكَّر غائب
طَاحَا	طِيْحَا	يَطِيْحَانِ	يُطَاحَانِ		تثنيه	مُذَكَّر غائب
طَاحُوْا	طِيْحُوْا	يَطِيْحُوْنَ	يُطَاحُوْنَ		جمع	مُذَكَّر غائب
طَاحَتْ	طِيْحَتْ	تَطِيْحُ	تُطَاحُ		واحد	مُؤَنَّث غائب
طَاحَتَا	طِيْحَتَا	تَطِيْحَانِ	تُطَاحَانِ		تثنيه	مُؤَنَّث غائب
طِحْنَ	طِحْنَ	يَطِحْنَ	يُطَحْنَ		جمع	مُؤَنَّث غائب
طِحْتَ	طِحْتَ	تَطِيْحُ	تُطَاحُ	طِحْ	واحد	مُذَكَّر مُخاطب
طِحْتُمَا	طِحْتُمَا	تَطِيْحَانِ	تُطَاحَانِ	طِيْحَا	تثنيه	مُذَكَّر مُخاطب
طِحْتُمْ	طِحْتُمْ	تَطِيْحُوْنَ	تُطَاحُوْنَ	طِيحُوْا	جمع	مُذَكَّر مُخاطب
طِحْتِ	طِحْتِ	تَطِيحِيْنَ	تُطَاحِيْنَ	طِيحِي	واحد	مُؤَنَّث مُخاطب
طِحْتُمَا	طِحْتُمَا	تَطِيْحَانِ	تُطَاحَانِ	طِيحَا	تثنيه	مُؤَنَّث مُخاطب
طِحْتُنَّ	طِحْتُنَّ	تَطِحْنَ	تُطَحْنَ	طِحْنَ	جمع	مُؤَنَّث مُخاطب
طِحْتُ	طِحْتُ	أَطِيْحُ	أُطَاحُ		واحد	مُتَكَلِّم مُشتَرَك
طِحْنَا	طِحْنَا	نَطِيْحُ	نُطَاحُ		تثنيه و جمع	مُتَكَلِّم مُشتَرَك

صرف كبير ثلاثى مجرد اجوف واوى از باب فَعِلَ يَفْعَلُ

ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر	صيغو	صيغو
خَافَ	خِيْفَ	يَخَافُ	يُخَافُ		واحد	مُذَكَّر غائب
خَافَا	خِيْفَا	يَخَافَانِ	يُخَافَانِ		تثنيه	مُذَكَّر غائب
خَافُوْا	خِيْفُوْا	يَخَافُوْنَ	يُخَافُوْنَ		جمع	مُذَكَّر غائب
خَافَتْ	خِيْفَتْ	تَخَافُ	تُخَافُ		واحد	مُؤَنَّث غائب
خَافَتَا	خِيْفَتَا	تَخَافَانِ	تُخَافَانِ		تثنيه	مُؤَنَّث غائب
خِفْنَ	خِفْنَ	يَخَفْنَ	يُخَفْنَ		جمع	مُؤَنَّث غائب
خِفْتَ	خِفْتَ	تَخَافُ	تُخَافُ	خَفْ	واحد	مُذَكَّر مُخاطب
خِفْتُمَا	خِفْتُمَا	تَخَافَانِ	تُخَافَانِ	خَافَا	تثنيه	مُذَكَّر مُخاطب
خِفْتُمْ	خِفْتُمْ	تَخَافُوْنَ	تُخَافُوْنَ	خَافُوْا	جمع	مُذَكَّر مُخاطب
خِفْتِ	خِفْتِ	تَخَافِيْنَ	تُخَافِيْنَ	خَافِيْ	واحد	مُؤَنَّث مُخاطب
خِفْتُمَا	خِفْتُمَا	تَخَافَانِ	تُخَافَانِ	خَافَا	تثنيه	مُؤَنَّث مُخاطب
خِفْتُنَّ	خِفْتُنَّ	تَخَفْنَ	تُخَفْنَ	خَفْنَ	جمع	مُؤَنَّث مُخاطب
خِفْتُ	خِفْتُ	أَخَافُ	أُخَافُ		واحد	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك
خِفْنَا	خِفْنَا	نَخَافُ	نُخَافُ		تثنيه و جمع	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك

صرف کبیر ثلاثی مجرد اجوف واوی از باب فَعُلَ يَفْعُلُ

ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر	صيغو	
طَالَ	طِيْلَ	يَطُوْلُ	يُطَالُ		واحد	مذكّر غائب
طَالَا	طِيْلَا	يَطُوْلَانِ	يُطَالَانِ		تثنيه	
طَالُوْا	طِيْلُوْا	يَطُوْلُوْنَ	يُطَالُوْنَ		جمع	
طَالَتْ	طِيْلَتْ	تَطُوْلُ	تُطَالُ		واحد	مؤنّث غائب
طَالَتَا	طِيْلَتَا	تَطُوْلَانِ	تُطَالَانِ		تثنيه	
طُلْنَ	طُلْنَ	يَطُلْنَ	يُطَلْنَ		جمع	
طُلْتَ	طُلْتَ	تَطُوْلُ	تُطَالُ	طُلْ	واحد	مذكّر مخاطب
طُلْتُمَا	طُلْتُمَا	تَطُوْلَانِ	تُطَالَانِ	طُوْلَا	تثنيه	
طُلْتُمْ	طُلْتُمْ	تَطُوْلُوْنَ	تُطَالُوْنَ	طُوْلُوْا	جمع	
طُلْتِ	طُلْتِ	تَطُوْلِيْنَ	تُطَالِيْنَ	طُوْلِي	واحد	مؤنّث مخاطب
طُلْتُمَا	طُلْتُمَا	تَطُوْلَانِ	تُطَالَانِ	طُوْلَا	تثنيه	
طُلْتُنَّ	طُلْتُنَّ	تَطُلْنَ	تُطَلْنَ	طُلْنَ	جمع	
طُلْتُ	طُلْتُ	أَطُوْلُ	أُطَالُ		واحد	متكلّم مشترك
طُلْنَا	طُلْنَا	نَطُوْلُ	نُطَالُ		تثنيه و جمع	

ابواب ثلاثي مجرد اجوف يائي

ثلاثي مجرد اجوف يائي	باب فَعَلَ يَفْعِلُ	باب فَعَلَ يَفْعُلُ	باب فَعِلَ يَفْعَلُ
ماضي معلوم	بَاعَ	غَاطَ	نَالَ
مضارع معلوم	يَبِيْعُ	يَغُوْطُ	يَنَالُ
مصدر	بَيْعًا	غَيْطًا	نَيْلاً
اسم فاعل	بَائِعٌ	غَائِطٌ	نَائِلٌ
ماضي مجهول	بِيْعَ	غِيْطَ	نِيْلَ
مضارع مجهول	يُبَاعُ	يُغَاطُ	يُنَالُ
مصدر	بَيْعًا	غَيْطًا	نَيْلاً
اسم مفعول	مَبِيْعٌ	مَغِيْطٌ	مَنِيْلٌ
جحد معلوم	لَمْ يَبِعْ	لَمْ يَغُطْ	لَمْ يَنَلْ
جحد مجهول	لَمْ يُبَعْ	لَمْ يُغَطْ	لَمْ يُنَلْ
نفي معلوم	لَايَبِيْعُ	لَا يَغُوْطُ	لَايَنَالُ
نفي مجهول	لَايُبَاعُ	لَا يُغَاطُ	لَايُنَالُ
نفي معلوم بلن ناصبه	لَنْ يَّبِيْعَ	لَنْ يَّغُوْطَ	لَنْ يَّنَالَ
نفي مجهول بلن ناصبه	لَنْ يُّبَاعَ	لَنْ يُّغَاطَ	لَنْ يُّنَالَ
امر حاضر معلوم	بِعْ	غُطْ	نَلْ
امر حاضر مجهول	لِتُبَعْ	لِتُغَطْ	لِتُنَلْ
امر غائب معلوم	لِيَبِعْ	لِيَغُطْ	لِيَنَلْ
امر غائب مجهول	لِيُبَعْ	لِيُغَطْ	لِيُنَلْ
نهي حاضر معلوم	لَاتَبِعْ	لَا تَغُطْ	لَاتَنَلْ

نہی حاضر مجہول	لَاتُبَعْ	لَاتُغَظْ	لاتُنَلْ
نہی غائب معلوم	لَایَبِعْ	لَایُغُظْ	لایَنَلْ
نہی غائب مجہول	لَایُبَعْ	لَایُغَظْ	لایُنَلْ
اسم ظرف	مَبِیْعٌ	مَغُوْطٌ	مَنَالٌ
اسم آلہ صغریٰ	مِبْیَعٌ	مِغْیَطٌ	مِنْیَلٌ
اسم آلہ وسطیٰ	مِبْیَعَةٌ	مِغْیَطَةٌ	مِنْیَلَةٌ
اسم آلہ کبریٰ	مِبْیَاعٌ	مِغْیَاطٌ	مِنْیَالٌ
اسم التَّفضِیل المذکر	اَبْیَعُ	اَغْیَطُ	اَنْیَلُ
اسم التَّفضِیل مؤنث	بُوْعٰی	غُوْطٰی	نُوْلٰی
فعل تعَجُّب	بَیُعَ	غَیُطَ	نَیُلَ

صرف کبیر ثلاثی مجرد اجوف یائی از باب فَعَلَ يَفْعِلُ

ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر	صيغو	
بَاعَ	بِيْعَ	يَبِيْعُ	يُبَاعُ		واحد	مُذَكَّر غائب
بَاعَا	بِيْعَا	يَبِيْعَانِ	يُبَاعَانِ		تثنيه	مُذَكَّر غائب
بَاعُوْا	بِيْعُوْا	يَبِيْعُوْنَ	يُبَاعُوْنَ		جمع	مُذَكَّر غائب
بَاعَتْ	بِيْعَتْ	تَبِيْعُ	تُبَاعُ		واحد	مُؤَنَّث غائب
بَاعَتَا	بِيْعَتَا	تَبِيْعَانِ	تُبَاعَانِ		تثنيه	مُؤَنَّث غائب
بِعْنَ	بِعْنَ	يَبِعْنَ	يُبَعْنَ		جمع	مُؤَنَّث غائب
بِعْتَ	بِعْتَ	تَبِيْعُ	تُبَاعُ	بِعْ	واحد	مُذَكَّر مُخَاطَب
بِعْتُمَا	بِعْتُمَا	تَبِيْعَانِ	تُبَاعَانِ	بِيْعَا	تثنيه	مُذَكَّر مُخَاطَب
بِعْتُمْ	بِعْتُمْ	تَبِيْعُوْنَ	تُبَاعُوْنَ	بِيْعُوْا	جمع	مُذَكَّر مُخَاطَب
بِعْتِ	بِعْتِ	تَبِيْعِيْنَ	تُبَاعِيْنَ	بِيْعِيْ	واحد	مُؤَنَّث مُخَاطَب
بِعْتُمَا	بِعْتُمَا	تَبِيْعَانِ	تُبَاعَانِ	بِيْعَا	تثنيه	مُؤَنَّث مُخَاطَب
بِعْتُنَّ	بِعْتُنَّ	تَبِعْنَ	تُبَعْنَ	بِعْنَ	جمع	مُؤَنَّث مُخَاطَب
بِعْتُ	بِعْتُ	أَبِيْعُ	أُبَاعُ		واحد	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك
بِعْنَا	بِعْنَا	نَبِيْعُ	نُبَاعُ		تثنيه و جمع	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك

صرف كبير ثلاثى مجرد اجوف يائى از باب فَعَلَ يَفْعُلُ

ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر	صيغو	
غَاطَ	غِيْطَ	يَغُوْطُ	يُغَاطُ		واحد	مذكّر غائب
غَاطَا	غِيْطَا	يَغُوْطَانِ	يُغَاطَانِ		تثنيه	
غَاطُوْا	غِيْطُوْا	يَغُوْطُوْنَ	يُغَاطُوْنَ		جمع	
غَاطَتْ	غِيْطَتْ	تَغُوْطُ	تُغَاطُ		واحد	مؤنّث غائب
غَاطَتَا	غِيْطَتَا	تَغُوْطَانِ	تُغَاطَانِ		تثنيه	
غُطْنَ	غِطْنَ	يَغُطْنَ	يُغَطْنَ		جمع	
غُطْتَّ	غِطْتَّ	تَغُوْطُ	تُغَاطُ	غُطْ	واحد	مذكّر مخاطب
غُطْتُّمَا	غِطْتُّمَا	تَغُوْطَانِ	تُغَاطَانِ	غُوْطَا	تثنيه	
غُطْتُّمْ	غِطْتُّمْ	تَغُوْطُوْنَ	تُغَاطُوْنَ	غُوْطُوْا	جمع	
غُطْتِّ	غِطْتِّ	تَغُوْطِيْنَ	تُغَاطِيْنَ	غُوْطِي	واحد	مؤنّث مخاطب
غُطْتُّمَا	غِطْتُّمَا	تَغُوْطَانِ	تُغَاطَانِ	غُوْطَا	تثنيه	
غُطْتُّنَّ	غِطْتُّنَّ	تَغُطْنَ	تُغَطْنَ	غُطْنَ	جمع	
غُطْتُّ	غِطْتُّ	أَغُوْطُ	أُغَاطُ		واحد	متكلّم مشترك
غُطْنَا	غِطْنَا	نَغُوْطُ	نُغَاطُ		تثنيه و جمع	

صرف كبير ثلاثى مجرد اجوف يائى از باب فَعِلَ يَفْعَلُ

صيغو		ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر
مذكّر غائب	واحد	هَابَ	هِيبَ	يَهَابُ	يُهَابُ	
	تثنيه	هَابَا	هِيبَا	يَهَابَانِ	يُهَابَانِ	
	جمع	هَابُوْا	هِيبُوْا	يَهَابُوْنَ	يُهَابُوْنَ	
مؤنّث غائب	واحد	هَابَتْ	هِيبَتْ	تَهَابُ	تُهَابُ	
	تثنيه	هَابَتَا	هِيبَتَا	تَهَابَانِ	تُهَابَانِ	
	جمع	هِبْنَ	هِبْنَ	يَهَبْنَ	يُهَبْنَ	
مذكّر مخاطب	واحد	هِبْتَ	هِبْتَ	تَهَابُ	تُهَابُ	هَبْ
	تثنيه	هِبْتُمَا	هِبْتُمَا	تَهَابَانِ	تُهَابَانِ	هَابَا
	جمع	هِبْتُمْ	هِبْتُمْ	تَهَابُوْنَ	تُهَابُوْنَ	هَابُوْا
مؤنّث مخاطب	واحد	هِبْتِ	هِبْتِ	تَهَابِيْنَ	تُهَابِيْنَ	هَابِي
	تثنيه	هِبْتُمَا	هِبْتُمَا	تَهَابَانِ	تُهَابَانِ	هَابَا
	جمع	هِبْتُنَّ	هِبْتُنَّ	تَهَبْنَ	تُهَبْنَ	هَبْنَ
متكلّم مشترك	واحد	هِبْتُ	هِبْتُ	أَهَابُ	أُهَابُ	
	تثنيه و جمع	هِبْنَا	هِبْنَا	نَهَابُ	نُهَابُ	

صرف صغیر ثلاثي مزید فیہ اجوف واوي

صرف صغیر	اجوف واوي (الف)				
	إِفْعَالٌ	تَفْعِيلٌ	مُفَاعَلَةٌ	تَفَعُّلٌ	تَفَاعُلٌ
ماضي معلوم	أَقَامَ	حَوَّلَ	قَاوَمَ	تَعَوَّذَ	تَحَاوَرَ
مضارع معلوم	يُقِيمُ	يُحَوِّلُ	يُقَاوِمُ	يَتَعَوَّذُ	يَتَحَاوَرُ
مصدر	إِقَامَةً	تَحْوِيلًا	مُقَاوَمَةً	تَعَوُّذًا	تَحَاوُرًا
اسم فاعل	مُقِيمٌ	مُحَوِّلٌ	مُقَاوِمٌ	مُتَعَوِّذٌ	مُتَحَاوِرٌ
ماضي مجهول	أُقِيمَ	حُوِّلَ	قُووِمَ	تُعُوِّذَ	تُحُووِرَ
مضارع مجهول	يُقَامُ	يُحَوَّلُ	يُقَاوَمُ	يُتَعَوَّذُ	يُتَحَاوَرُ
مصدر	إِقَامَةً	تَحْوِيلًا	مُقَاوَمَةً	تَعَوُّذًا	تَحَاوُرًا
اسم مفعول	مُقَامٌ	مُحَوَّلٌ	مُقَاوَمٌ	مُتَعَوَّذٌ	مُتَحَاوَرٌ
جحد معلوم	لَمْ يُقِمْ	لَمْ يُحَوِّلْ	لَمْ يُقَاوِمْ	لَمْ يَتَعَوَّذْ	لَمْ يَتَحَاوَرْ
جحد مجهول	لَمْ يُقَمْ	لَمْ يُحَوَّلْ	لَمْ يُقَاوَمْ	لَمْ يُتَعَوَّذْ	لَمْ يُتَحَاوَرْ
نفي معلوم	لَا يُقِيمُ	لَا يُحَوِّلُ	لَا يُقَاوِمُ	لَا يَتَعَوَّذُ	لَا يَتَحَاوَرُ
نفي مجهول	لَا يُقَامُ	لَا يُحَوَّلُ	لَا يُقَاوَمُ	لَا يُتَعَوَّذُ	لَا يُتَحَاوَرُ
نفي معلوم بلن ناصبہ	لَنْ يُّقِيمَ	لَنْ يُّحَوِّلَ	لَنْ يُّقَاوِمَ	لَنْ يَّتَعَوَّذَ	لَنْ يَّتَحَاوَرَ

نفي مجهول بلن ناصبه	لَنْ یُّقَامَ	لَنْ یُّحَوَّلَ	لَنْ یُّقَاوَمَ	لَنْ یُّتَعَوَّذَ	لَنْ یُّتَحَاوَرَ
امر حاضر معلوم	اَقِمْ	حَوِّلْ	قَاوِمْ	تَعَوَّذْ	تَحَاوَرْ
امر حاضر مجهول	لِتُقَمْ	لِتُحَوَّلْ	لِتُقَاوَمْ	لِتُتَعَوَّذْ	لِتُتَحَاوَرْ
امر غائب معلوم	لِيُقِمْ	لِيُحَوِّلْ	لِيُقَاوِمْ	لِيَتَعَوَّذْ	لِيَتَحَاوَرْ
امر غائب مجهول	لِيُقَمْ	لِيُحَوَّلْ	لِيُقَاوَمْ	لِيُتَعَوَّذْ	لِيُتَحَاوَرْ
نهي حاضر معلوم	لَا تُقِمْ	لَا تُحَوِّلْ	لَا تُقَاوِمْ	لَا تَتَعَوَّذْ	لَا تَتَحَاوَرْ
نهي حاضر مجهول	لَا تُقَمْ	لَا تُحَوَّلْ	لَا تُقَاوَمْ	لَا تُتَعَوَّذْ	لَا تُتَحَاوَرْ
نهي غائب معلوم	لَا يُقِمْ	لَا يُحَوِّلْ	لَا يُقَاوِمْ	لَا يَتَعَوَّذْ	لَا يَتَحَاوَرْ
نهي غائب مجهول	لَا يُقَمْ	لَا يُحَوَّلْ	لَا يُقَاوَمْ	لَا يُتَعَوَّذْ	لَا يُتَحَاوَرْ

صرف صغير	اجوف واوي (ب)				
	اِفْتِعَالٌ	اِنْفِعَالٌ	اِسْتِفْعَالٌ	اِفْعِلَالٌ	اِفْعِيْلَالٌ
ماضي معلوم	اِجْتَابَ	اِنْقَادَ	اِسْتِغَاثَ	اِعْوَجَّ	اِسْوَادَّ
مضارع معلوم	يَجْتَابُ	يَنْقَادُ	يَسْتَغِيْثُ	يَعْوَجُّ	يَسْوَادُّ
مصدر	اِجْتِيَابًا	اِنْقِيَاداً	اِسْتِغَاثَةً	اِعْوِجَاجًا	اِسْوِيْدَادًا
اسم فاعل	مُجْتَابٌ	مُنْقَادٌ	مُسْتَغِيْثٌ	مُعْوَجٌّ	مُسْوَادٌّ
ماضي مجهول	اُجْتِيْبَ	اُنْقِيْدَ	اُسْتُغِيْثَ	اُعْوِجَّ	اُسْوِدَّ
مضارع مجهول	يُجْتَابُ	يُنْقَادُ	يُسْتَغَاثُ	يُعْوَجُّ	يُسْوَادُّ
مصدر	اِجْتِيَابًا	اِنْقِيَاداً	اِسْتِغَاثَةً	اِعْوِجَاجًا	اِسْوِيْدَادًا
اسم مفعول	مُجْتَابٌ	مُنْقَادٌ	مُسْتَغَاثٌ	مُعْوَجٌّ	مُسْوَادٌّ
جحد معلوم	لَمْ يَجْتَبْ	لَمْ يَنْقَدْ	لَمْ يَسْتَغِثْ	لَمْ يَعْوَجِجْ	لَمْ يَسْوَادِدْ
جحد مجهول	لَمْ يُجْتَبْ	لَمْ يُنْقَدْ	لَمْ يُسْتَغَثْ	لَمْ يُعْوَجَجْ	لَمْ يُسْوَادَدْ
نفي معلوم	لَا يَجْتَابُ	لَا يَنْقَادُ	لَا يَسْتَغِيْثُ	لَا يَعْوَجُّ	لَا يَسْوَادُّ
نفي مجهول	لَا يُجْتَابُ	لَا يُنْقَادُ	لَا يُسْتَغَاثُ	لَا يُعْوَجُّ	لَا يُسْوَادُّ
نفي معلوم بلن ناصبه	لَنْ يَّجْتَابَ	لَنْ يَّنْقَادَ	لَنْ يَّسْتَغِيْثَ	لَنْ يَّعْوَجَّ	لَنْ يَّسْوَادَّ
نفي مجهول بلن ناصبه	لَنْ يُّجْتَابَ	لَنْ يُّنْقَادَ	لَنْ يُّسْتَغَاثَ	لَنْ يُّعْوَجَّ	لَنْ يُّسْوَادَّ
امر حاضر معلوم	اِجْتَبْ	اِنْقَدْ	اِسْتَغِثْ	اِعْوَجِجْ	اِسْوَادِدْ

امر حاضر مجهول	لِتُجْتَبْ	لِتُنْقَدْ	لِتُسْتَغَثْ	لِتُعْوَجَجْ	لِتُسْوَادَدْ
امر غائب معلوم	لِيَجْتَبْ	لِيَنْقَدْ	لِيَسْتَغِثْ	لِيَعْوَجِجْ	لِيَسْوَادِدْ
امر غائب مجهول	لِيُجْتَبْ	لِيُنْقَدْ	لِيُسْتَغَثْ	لِيُعْوَجَجْ	لِيُسْوَادَدْ
نهي حاضر معلوم	لَا تَجْتَبْ	لَاتَنْقَدْ	لَا تَسْتَغِثْ	لَا تَعْوَجِجْ	لَا تَسْوَادِدْ
نهي حاضر مجهول	لَا تُجْتَبْ	لَاتُنْقَدْ	لَا تُسْتَغَثْ	لَا تُعْوَجَجْ	لَا تُسْوَادَدْ
نهي غائب معلوم	لَا يَجْتَبْ	لَايَنْقَدْ	لَا يَسْتَغِثْ	لَا يَعْوَجِجْ	لَا يَسْوَادِدْ
نهي غائب مجهول	لَا يُجْتَبْ	لَايُنْقَدْ	لَا يُسْتَغَثْ	لَا يُعْوَجَجْ	لَا يُسْوَادَدْ

صرف کبیر ثلاثی مزید فیہ (اجوف واوی) از باب اِفْعَالٌ

ماضي		مضارع		فعل امر	صيغو	
معلوم	مجهول	معلوم	مجهول			
أَقَامَ	أُقِيمَ	يُقِيمُ	يُقَامُ		واحد	مذكّر غائب
أَقَامَا	أُقِيمَا	يُقِيمَانِ	يُقَامَانِ		تثنيه	مذكّر غائب
أَقَامُوْا	أُقِيمُوْا	يُقِيمُوْنَ	يُقَامُوْنَ		جمع	مذكّر غائب
أَقَامَتْ	أُقِيمَتْ	تُقِيمُ	تُقَامُ		واحد	مؤنّث غائب
أَقَامَتَا	أُقِيمَتَا	تُقِيمَانِ	تُقَامَانِ		تثنيه	مؤنّث غائب
أَقَمْنَ	أُقِمْنَ	يُقِمْنَ	يُقَمْنَ		جمع	مؤنّث غائب
أَقَمْتَ	أُقِمْتَ	تُقِيمُ	تُقَامُ	أَقِمْ	واحد	مذكّر مخاطب
أَقَمْتُمَا	أُقِمْتُمَا	تُقِيمَانِ	تُقَامَانِ	أَقِيمَا	تثنيه	مذكّر مخاطب
أَقَمْتُمْ	أُقِمْتُمْ	تُقِيمُوْنَ	تُقَامُوْنَ	أَقِيمُوا	جمع	مذكّر مخاطب
أَقَمْتِ	أُقِمْتِ	تُقِيمِيْنَ	تُقَامِيْنَ	أَقِيمِي	واحد	مؤنّث مخاطب
أَقَمْتُمَا	أُقِمْتُمَا	تُقِيمَانِ	تُقَامَانِ	أَقِيمَا	تثنيه	مؤنّث مخاطب
أَقَمْتُنَّ	أُقِمْتُنَّ	تُقِمْنَ	تُقَمْنَ	أَقِمْنَ	جمع	مؤنّث مخاطب
أَقَمْتُ	أُقِمْتُ	أُقِيمُ	أُقَامُ		واحد	متكلّم مشترك
أَقَمْنَا	أُقِمْنَا	نُقِيمُ	نُقَامُ		تثنيه و جمع	متكلّم مشترك

صرف کبیر ثلاثی مزید فیه (اجوف واوی) ازباب تَفْعِيْلٌ

صیغو		ماضي (معلوم)	ماضي (مجهول)	مضارع (معلوم)	مضارع (مجهول)	فعل امر
مذکر غائب	واحد	حَوَّلَ	حُوِّلَ	يُحَوِّلُ	يُحَوَّلُ	
	تثنيه	حَوَّلَا	حُوِّلَا	يُحَوِّلَانِ	يُحَوَّلَانِ	
	جمع	حَوَّلُوْا	حُوِّلُوْا	يُحَوِّلُوْنَ	يُحَوَّلُوْنَ	
مؤنث غائب	واحد	حَوَّلَتْ	حُوِّلَتْ	تُحَوِّلُ	تُحَوَّلُ	
	تثنيه	حَوَّلَتَا	حُوِّلَتَا	تُحَوِّلَانِ	تُحَوَّلَانِ	
	جمع	حَوَّلْنَ	حُوِّلْنَ	يُحَوِّلْنَ	يُحَوَّلْنَ	
مذکر مخاطب	واحد	حَوَّلْتَ	حُوِّلْتَ	تُحَوِّلُ	تُحَوَّلُ	حَوِّلْ
	تثنيه	حَوَّلْتُمَا	حُوِّلْتُمَا	تُحَوِّلَانِ	تُحَوَّلَانِ	حَوِّلَا
	جمع	حَوَّلْتُمْ	حُوِّلْتُمْ	تُحَوِّلُوْنَ	تُحَوَّلُوْنَ	حَوِّلُوْا
مؤنث مخاطب	واحد	حَوَّلْتِ	حُوِّلْتِ	تُحَوِّلِيْنَ	تُحَوَّلِيْنَ	حَوِّلِي
	تثنيه	حَوَّلْتُمَا	حُوِّلْتُمَا	تُحَوِّلَانِ	تُحَوَّلَانِ	حَوِّلَا
	جمع	حَوَّلْتُنَّ	حُوِّلْتُنَّ	تُحَوِّلْنَ	تُحَوَّلْنَ	حَوِّلْنَ
متکلم مشترک	واحد	حَوَّلْتُ	حُوِّلْتُ	أُحَوِّلُ	أُحَوَّلُ	
	تثنيه و جمع	حَوَّلْنَا	حُوِّلْنَا	نُحَوِّلُ	نُحَوَّلُ	

صرف كبير ثلاثى مزيد فيه (اجوف واوى) از باب مُفَاعَلَةٌ

ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر	صيغو	
جَاوَبَ	جُوْوِبَ	يُجَاوِبُ	يُجَاوَبُ		واحد	مذكّر غائب
جَاوَبَا	جُوْوِبَا	يُجَاوِبَانِ	يُجَاوَبَانِ		تثنيه	مذكّر غائب
جَاوَبُوْا	جُوْوِبُوْا	يُجَاوِبُوْنَ	يُجَاوَبُوْنَ		جمع	مذكّر غائب
جَاوَبَتْ	جُوْوِبَتْ	تُجَاوِبُ	تُجَاوَبُ		واحد	مؤنّث غائب
جَاوَبَتَا	جُوْوِبَتَا	تُجَاوِبَانِ	تُجَاوَبَانِ		تثنيه	مؤنّث غائب
جَاوَبْنَ	جُوْوِبْنَ	يُجَاوِبْنَ	يُجَاوَبْنَ		جمع	مؤنّث غائب
جَاوَبْتَ	جُوْوِبْتَ	تُجَاوِبُ	تُجَاوَبُ	جَاوِبْ	واحد	مذكّر مخاطب
جَاوَبْتُمَا	جُوْوِبْتُمَا	تُجَاوِبَانِ	تُجَاوَبَانِ	جَاوِبَا	تثنيه	مذكّر مخاطب
جَاوَبْتُمْ	جُوْوِبْتُمْ	تُجَاوِبُوْنَ	تُجَاوَبُوْنَ	جَاوِبُوْا	جمع	مذكّر مخاطب
جَاوَبْتِ	جُوْوِبْتِ	تُجَاوِبِيْنَ	تُجَاوَبِيْنَ	جَاوِبِيْ	واحد	مؤنّث مخاطب
جَاوَبْتُمَا	جُوْوِبْتُمَا	تُجَاوِبَانِ	تُجَاوَبَانِ	جَاوِبَا	تثنيه	مؤنّث مخاطب
جَاوَبْتُنَّ	جُوْوِبْتُنَّ	تُجَاوِبْنَ	تُجَاوَبْنَ	جَاوِبْنَ	جمع	مؤنّث مخاطب
جَاوَبْتُ	جُوْوِبْتُ	أُجَاوِبُ	أُجَاوَبُ		واحد	متكلّم مشترك
جَاوَبْنَا	جُوْوِبْنَا	نُجَاوِبُ	نُجَاوَبُ		تثنيه و جمع	متكلّم مشترك

صرف كبير ثلاثى مزيد فيه (اجوف واوى) ازباب تَفَعُّلٌ

صيغو		ماضي - معلوم	ماضي - مجهول	مضارع - معلوم	مضارع - مجهول	فعل امر
مذكّر غائب	واحد	تَجَوَّزَ	تُجُوِّزَ	يَتَجَوَّزُ	يُتَجَوَّزُ	
	تثنيه	تَجَوَّزَا	تُجُوِّزَا	يَتَجَوَّزَانِ	يُتَجَوَّزَانِ	
	جمع	تَجَوَّزُوْا	تُجُوِّزُوْا	يَتَجَوَّزُوْنَ	يُتَجَوَّزُوْنَ	
مؤنّث غائب	واحد	تَجَوَّزَتْ	تُجُوِّزَتْ	تَتَجَوَّزُ	تُتَجَوَّزُ	
	تثنيه	تَجَوَّزَتَا	تُجُوِّزَتَا	تَتَجَوَّزَانِ	تُتَجَوَّزَانِ	
	جمع	تَجَوَّزْنَ	تُجُوِّزْنَ	يَتَجَوَّزْنَ	يُتَجَوَّزْنَ	
مذكّر مخاطب	واحد	تَجَوَّزْتَ	تُجُوِّزْتَ	تَتَجَوَّزُ	تُتَجَوَّزُ	تَجَوَّزْ
	تثنيه	تَجَوَّزْتُمَا	تُجُوِّزْتُمَا	تَتَجَوَّزَانِ	تُتَجَوَّزَانِ	تَجَوَّزَا
	جمع	تَجَوَّزْتُمْ	تُجُوِّزْتُمْ	تَتَجَوَّزُوْنَ	تُتَجَوَّزُوْنَ	تَجَوَّزُوْا
مؤنّث مخاطب	واحد	تَجَوَّزْتِ	تُجُوِّزْتِ	تَتَجَوَّزِيْنَ	تُتَجَوَّزِيْنَ	تَجَوَّزِيْ
	تثنيه	تَجَوَّزْتُمَا	تُجُوِّزْتُمَا	تَتَجَوَّزَانِ	تُتَجَوَّزَانِ	تَجَوَّزَا
	جمع	تَجَوَّزْتُنَّ	تُجُوِّزْتُنَّ	تَتَجَوَّزْنَ	تُتَجَوَّزْنَ	تَجَوَّزْنَ
متكلّم مشترك	واحد	تَجَوَّزْتُ	تُجُوِّزْتُ	أَتَجَوَّزُ	أُتَجَوَّزُ	
	تثنيه و جمع	تَجَوَّزْنَا	تُجُوِّزْنَا	نَتَجَوَّزُ	نُتَجَوَّزُ	

صرف كبير ثلاثى مزيد فيه (اجوف واوى) ازباب تَفَاعُلٌ

ماضي: معلوم	ماضي: مجهول	مضارع: معلوم	مضارع: مجهول	فعل امر	صيغو	
تَنَاوَلَ	تُنُوْوِلَ	يَتَنَاوَلُ	يُتَنَاوَلُ		واحد	مذكّر غائب
تَنَاوَلَا	تُنُوْوِلَا	يَتَنَاوَلَانِ	يُتَنَاوَلَانِ		تثنيه	مذكّر غائب
تَنَاوَلُوا	تُنُوْوِلُوْا	يَتَنَاوَلُوْنَ	يُتَنَاوَلُوْنَ		جمع	مذكّر غائب
تَنَاوَلَتْ	تُنُوْوِلَتْ	تَتَنَاوَلُ	تُتَنَاوَلُ		واحد	مؤنّث غائب
تَنَاوَلَتَا	تُنُوْوِلَتَا	تَتَنَاوَلَانِ	تُتَنَاوَلَانِ		تثنيه	مؤنّث غائب
تَنَاوَلْنَ	تُنُوْوِلْنَ	يَتَنَاوَلْنَ	يُتَنَاوَلْنَ		جمع	مؤنّث غائب
تَنَاوَلْتَ	تُنُوْوِلْتَ	تَتَنَاوَلُ	تُتَنَاوَلُ	تَنَاوَلْ	واحد	مذكّر مخاطب
تَنَاوَلْتُمَا	تُنُوْوِلْتُمَا	تَتَنَاوَلَانِ	تُتَنَاوَلَانِ	تَنَاوَلَا	تثنيه	مذكّر مخاطب
تَنَاوَلْتُمْ	تُنُوْوِلْتُمْ	تَتَنَاوَلُوْنَ	تُتَنَاوَلُوْنَ	تَنَاوَلُوْا	جمع	مذكّر مخاطب
تَنَاوَلْتِ	تُنُوْوِلْتِ	تَتَنَاوَلِيْنَ	تُتَنَاوَلِيْنَ	تَنَاوَلِي	واحد	مؤنّث مخاطب
تَنَاوَلْتُمَا	تُنُوْوِلْتُمَا	تَتَنَاوَلَانِ	تُتَنَاوَلَانِ	تَنَاوَلَا	تثنيه	مؤنّث مخاطب
تَنَاوَلْتُنَّ	تُنُوْوِلْتُنَّ	تَتَنَاوَلْنَ	تُتَنَاوَلْنَ	تَنَاوَلْنَ	جمع	مؤنّث مخاطب
تَنَاوَلْتُ	تُنُوْوِلْتُ	أَتَنَاوَلُ	أُتَنَاوَلُ		واحد	متكلّم مشترك
تَنَاوَلْنَا	تُنُوْوِلْنَا	نَتَنَاوَلُ	نُتَنَاوَلُ		تثنيه و جمع	متكلّم مشترك

صرف كبير ثلاثى مزيد فيه (اجوف واوى) از باب اِفْتِعَالٌ

ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر	صيغو	
اِخْتَافَ	اُخْتِيْفَ	يَخْتَافُ	يُخْتَافُ		واحد	مُذَكَّر غَائِب
اِخْتَافَا	اُخْتِيْفَا	يَخْتَافَانِ	يُخْتَافَانِ		تثنيه	مُذَكَّر غَائِب
اِخْتَافُوْا	اُخْتِيْفُوْا	يَخْتَافُوْنَ	يُخْتَافُوْنَ		جمع	مُذَكَّر غَائِب
اِخْتَافَتْ	اُخْتِيْفَتْ	تَخْتَافُ	تُخْتَافُ		واحد	مُؤَنَّث غَائِب
اِخْتَافَتَا	اُخْتِيْفَتَا	تَخْتَافَانِ	تُخْتَافَانِ		تثنيه	مُؤَنَّث غَائِب
اِخْتَفْنَ	اُخْتِفْنَ	يَخْتَفْنَ	يُخْتَفْنَ		جمع	مُؤَنَّث غَائِب
اِخْتَفْتَ	اُخْتِفْتَ	تَخْتَافُ	تُخْتَافُ	اِخْتَفْ	واحد	مُذَكَّر مُخَاطَب
اِخْتَفْتُمَا	اُخْتِفْتُمَا	تَخْتَافَانِ	تُخْتَافَانِ	اِخْتَافَا	تثنيه	مُذَكَّر مُخَاطَب
اِخْتَفْتُمْ	اُخْتِفْتُمْ	تَخْتَافُوْنَ	تُخْتَافُوْنَ	اِخْتَافُوْا	جمع	مُذَكَّر مُخَاطَب
اِخْتَفْتِ	اُخْتِفْتِ	تَخْتَافِيْنَ	تُخْتَافِيْنَ	اِخْتَافِي	واحد	مُؤَنَّث مُخَاطَب
اِخْتَفْتُمَا	اُخْتِفْتُمَا	تَخْتَافَانِ	تُخْتَافَانِ	اِخْتَافَا	تثنيه	مُؤَنَّث مُخَاطَب
اِخْتَفْتُنَّ	اُخْتِفْتُنَّ	تَخْتَفْنَ	تُخْتَفْنَ	اِخْتَفْنَ	جمع	مُؤَنَّث مُخَاطَب
اِخْتَفْتُ	اُخْتِفْتُ	أَخْتَافُ	أُخْتَافُ		واحد	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك
اِخْتَفْنَا	اُخْتِفْنَا	نَخْتَافُ	نُخْتَافُ		تثنيه و جمع	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك

صرف كبير ثلاثى مزيد فيه (اجوف واوى) از باب اِنْفِعَالٌ

ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر	صيغو	
اِنْقَادَ	اُنْقِيْدَ	يَنْقَادُ	يُنْقَادُ		واحد	مُذَكَّر غائب
اِنْقَادَا	اُنْقِيْدَا	يَنْقَادَانِ	يُنْقَادَانِ		تثنيه	
اِنْقَادُوا	اُنْقِيْدُوا	يَنْقَادُوْنَ	يُنْقَادُوْنَ		جمع	
اِنْقَادَتْ	اُنْقِيْدَتْ	تَنْقَادُ	تُنْقَادُ		واحد	مُؤَنَّث غائب
اِنْقَادَتَا	اُنْقِيْدَتَا	تَنْقَادَانِ	تُنْقَادَانِ		تثنيه	
اِنْقَدْنَ	اُنْقِدْنَ	يَنْقَدْنَ	يُنْقَدْنَ		جمع	
اِنْقَدْتَّ	اُنْقِدْتَّ	تَنْقَادُ	تُنْقَادُ	اِنْقَدْ	واحد	مُذَكَّر مخاطب
اِنْقَدْتُّمَا	اُنْقِدْتُّمَا	تَنْقَادَانِ	تُنْقَادَانِ	اِنْقَادَا	تثنيه	
اِنْقَدْتُّمْ	اُنْقِدْتُّمْ	تَنْقَادُوْنَ	تُنْقَادُوْنَ	اِنْقَادُوْا	جمع	
اِنْقَدْتِّ	اُنْقِدْتِّ	تَنْقَادِيْنَ	تُنْقَادِيْنَ	اِنْقَادِيْ	واحد	مُؤَنَّث مخاطب
اِنْقَدْتُّمَا	اُنْقِدْتُّمَا	تَنْقَادَانِ	تُنْقَادَانِ	اِنْقَادَا	تثنيه	
اِنْقَدْتُّنَّ	اُنْقِدْتُّنَّ	تَنْقَدْنَ	تُنْقَدْنَ	اِنْقَدْنَ	جمع	
اِنْقَدْتُّ	اُنْقِدْتُّ	أَنْقَادُ	أُنْقَادُ		واحد	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك
اِنْقَدْنَا	اُنْقِدْنَا	نَنْقَادُ	نُنْقَادُ		تثنيه و جمع	

صرف کبیر ثلاثی مزید فیه (اجوف واوی) از باب اِسْتِفْعَالٌ

ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر	صيغو	
اِسْتَجَارَ	اُسْتُجِيْرَ	يَسْتَجِيْرُ	يُسْتَجَارُ		واحد	مُذَكَّر غَائِب
اِسْتَجَارَا	اُسْتُجِيْرَا	يَسْتَجِيْرَانِ	يُسْتَجَارَانِ		تثنيه	مُذَكَّر غَائِب
اِسْتَجَارُوْا	اُسْتُجِيْرُوْا	يَسْتَجِيْرُوْنَ	يُسْتَجَارُوْنَ		جمع	مُذَكَّر غَائِب
اِسْتَجَارَتْ	اُسْتُجِيْرَتْ	تَسْتَجِيْرُ	تُسْتَجَارُ		واحد	مُؤَنَّث غَائِب
اِسْتَجَارَتَا	اُسْتُجِيْرَتَا	تَسْتَجِيْرَانِ	تُسْتَجَارَانِ		تثنيه	مُؤَنَّث غَائِب
اِسْتَجَرْنَ	اُسْتُجِرْنَ	يَسْتَجِرْنَ	يُسْتَجَرْنَ		جمع	مُؤَنَّث غَائِب
اِسْتَجَرْتَ	اُسْتُجِرْتَ	تَسْتَجِيْرُ	تُسْتَجَارُ	اِسْتَجِرْ	واحد	مُذَكَّر مُخَاطَب
اِسْتَجَرْتُمَا	اُسْتُجِرْتُمَا	تَسْتَجِيْرَانِ	تُسْتَجَارَانِ	اِسْتَجِيْرَا	تثنيه	مُذَكَّر مُخَاطَب
اِسْتَجَرْتُمْ	اُسْتُجِرْتُمْ	تَسْتَجِيْرُوْنَ	تُسْتَجَارُوْنَ	اِسْتَجِيْرُوا	جمع	مُذَكَّر مُخَاطَب
اِسْتَجَرْتِ	اُسْتُجِرْتِ	تَسْتَجِيْرِيْنَ	تُسْتَجَارِيْنَ	اِسْتَجِيْرِي	واحد	مُؤَنَّث مُخَاطَب
اِسْتَجَرْتُمَا	اُسْتُجِرْتُمَا	تَسْتَجِيْرَانِ	تُسْتَجَارَانِ	اِسْتَجِيْرَا	تثنيه	مُؤَنَّث مُخَاطَب
اِسْتَجَرْتُنَّ	اُسْتُجِرْتُنَّ	تَسْتَجِرْنَ	تُسْتَجَرْنَ	اِسْتَجِرْنَ	جمع	مُؤَنَّث مُخَاطَب
اِسْتَجَرْتُ	اُسْتُجِرْتُ	أَسْتَجِيْرُ	أُسْتَجَارُ		واحد	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك
اِسْتَجَرْنَا	اُسْتُجِرْنَا	نَسْتَجِيْرُ	نُسْتَجَارُ		تثنيه و جمع	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك

صرف كبير ثلاثى مزيد فيه (اجوف واوى) ازباب اِفْعِلَالٌ

ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر	صيغو	
اِسْوَدَّ	اُسْوُدَّ	يَسْوَدُّ	يُسْوَدُّ		واحد	مذكر غائب
اِسْوَدَّا	اُسْوُدَّا	يَسْوَدَّانِ	يُسْوَدَّانِ		تثنيه	مذكر غائب
اِسْوَدُّوْا	اُسْوُدُّوْا	يَسْوَدُّوْنَ	يُسْوَدُّوْنَ		جمع	مذكر غائب
اِسْوَدَّتْ	اُسْوُدَّتْ	تَسْوَدُّ	تُسْوَدُّ		واحد	مؤنث غائب
اِسْوَدَّتَا	اُسْوُدَّتَا	تَسْوَدَّانِ	تُسْوَدَّانِ		تثنيه	مؤنث غائب
اِسْوَدَدْنَ	اُسْوُدِدْنَ	يَسْوَدِدْنَ	يُسْوَدَدْنَ		جمع	مؤنث غائب
اِسْوَدَدْتَّ	اُسْوُدِدْتَّ	تَسْوَدُّ	تُسْوَدُّ	اِسْوَدِدْ	واحد	مذكر مخاطب
اِسْوَدَدْتُّمَا	اُسْوُدِدْتُّمَا	تَسْوَدَّانِ	تُسْوَدَّانِ	اِسْوَدَّا	تثنيه	مذكر مخاطب
اِسْوَدَدْتُّمْ	اُسْوُدِدْتُّمْ	تَسْوَدُّوْنَ	تُسْوَدُّوْنَ	اِسْوَدُّوْا	جمع	مذكر مخاطب
اِسْوَدَدْتِّ	اُسْوُدِدْتِّ	تَسْوَدِّيْنَ	تُسْوَدِّيْنَ	اِسْوَدِّيْ	واحد	مؤنث مخاطب
اِسْوَدَدْتُّمَا	اُسْوُدِدْتُّمَا	تَسْوَدَّانِ	تُسْوَدَّانِ	اِسْوَدَّا	تثنيه	مؤنث مخاطب
اِسْوَدَدْتُّنَّ	اُسْوُدِدْتُّنَّ	تَسْوَدِدْنَ	تُسْوَدَدْنَ	اِسْوَدِدْنَ	جمع	مؤنث مخاطب
اِسْوَدَدْتُّ	اُسْوُدِدْتُّ	أَسْوَدُّ	أُسْوَدُّ		واحد	متكلم مشترك
اِسْوَدَدْنَا	اُسْوُدِدْنَا	نَسْوَدُّ	نُسْوَدُّ		تثنيه و جمع	متكلم مشترك

صرف کبیر ثلاثی مزید فیہ (اجوف واوی) از باب اِفْعِیْلَالٌ

ماضي		مضارع		فعل امر	صيغو	
معلوم	مجهول	معلوم	مجهول			
اِسْوَادَّ	اُسْوُوْدَّ	يَسْوَادُّ	يُسْوَادُّ		واحد	مذكّر غائب
اِسْوَادَّا	اُسْوُوْدَّا	يَسْوَادَّانِ	يُسْوَادَّانِ		تثنيه	مذكّر غائب
اِسْوَادُّوْا	اُسْوُوْدُّوْا	يَسْوَادُّوْنَ	يُسْوَادُّوْنَ		جمع	مذكّر غائب
اِسْوَادَّتْ	اُسْوُوْدَّتْ	تَسْوَادُّ	تُسْوَادُّ		واحد	مؤنّث غائب
اِسْوَادَّتَا	اُسْوُوْدَّتَا	تَسْوَادَّانِ	تُسْوَادَّانِ		تثنيه	مؤنّث غائب
اِسْوَادَدْنَ	اُسْوُوْدِدْنَ	يَسْوَادِدْنَ	يُسْوَادَدْنَ		جمع	مؤنّث غائب
اِسْوَادَدْتَّ	اُسْوُوْدِدْتَّ	تَسْوَادُّ	تُسْوَادُّ	اِسْوَادِدْ	واحد	مذكّر مخاطب
اِسْوَادَدْتُّمَا	اُسْوُوْدِدْتُّمَا	تَسْوَادَّانِ	تُسْوَادَّانِ	اِسْوَادَّا	تثنيه	مذكّر مخاطب
اِسْوَادَدْتُّمْ	اُسْوُوْدِدْتُّمْ	تَسْوَادُّوْنَ	تُسْوَادُّوْنَ	اِسْوَادُّوْا	جمع	مذكّر مخاطب
اِسْوَادَدْتِّ	اُسْوُوْدِدْتِّ	تَسْوَادِّيْنَ	تُسْوَادِّيْنَ	اِسْوَادِّيْ	واحد	مؤنّث مخاطب
اِسْوَادَدْتُّمَا	اُسْوُوْدِدْتُّمَا	تَسْوَادَّانِ	تُسْوَادَّانِ	اِسْوَادَّا	تثنيه	مؤنّث مخاطب
اِسْوَادَدْتُّنَّ	اُسْوُوْدِدْتُّنَّ	تَسْوَادِدْنَ	تُسْوَادَدْنَ	اِسْوَادِدْنَ	جمع	مؤنّث مخاطب
اِسْوَادَدْتُّ	اُسْوُوْدِدْتُّ	أَسْوَادُّ	أُسْوَادُّ		واحد	متكلّم مشترك
اِسْوَادَدْنَا	اُسْوُوْدِدْنَا	نَسْوَادُّ	نُسْوَادُّ		تثنيه و جمع	متكلّم مشترك

صرف صغير ثلاثي مزيد فيہ اجوف يائي

صرف صغير	اجوف يائي (الف)				
	اِفْعَالٌ	تَفْعِيْلٌ	مُفَاعَلَةٌ	تَفَعُّلٌ	تَفَاعُلٌ
ماضي معلوم	اَطَارَ	طَيَّبَ	بَايَعَ	تَحَيَّرَ	تَبَايَعَ
مضارع معلوم	يُطِيْرُ	يُطَيِّبُ	يُبَايِعُ	يَتَحَيَّرُ	يَتَبَايَعُ
مصدر	اِطَارَةً	تَطْيِيْبًا	مُبَايَعَةً	تَحَيُّرًا	تَبَايُعًا
اسم فاعل	مُطِيْرٌ	مُطَيِّبٌ	مُبَايِعٌ	مُتَحَيِّرٌ	مُتَبَايِعٌ
ماضي مجهول	اُطِيْرَ	طُيِّبَ	بُوْيِعَ	تُحُيِّرَ	تُبُوْيِعَ
مضارع مجهول	يُطَارُ	يُطَيَّبُ	يُبَايَعُ	يُتَحَيَّرُ	يُتَبَايَعُ
مصدر	اِطَارَةً	تَطْيِيْبًا	مُبَايَعَةً	تَحَيُّرًا	تَبَايُعًا
اسم مفعول	مُطَارٌ	مُطَيَّبٌ	مُبَايَعٌ	مُتَحَيَّرٌ	مُتَبَايَعٌ
جحد معلوم	لَمْ يُطِرْ	لَمْ يُطَيِّبْ	لَمْ يُبَايِعْ	لَمْ يَتَحَيَّرْ	لَمْ يَتَبَايَعْ
جحد مجهول	لَمْ يُطَرْ	لَمْ يُطَيَّبْ	لَمْ يُبَايَعْ	لَمْ يُتَحَيَّرْ	لَمْ يُتَبَايَعْ
نفي معلوم	لَا يُطِيْرُ	لَا يُطَيِّبُ	لَا يُبَايِعُ	لَا يَتَحَيَّرُ	لَا يَتَبَايَعُ
نفي مجهول	لَا يُطَارُ	لَا يُطَيَّبُ	لَا يُبَايَعُ	لَا يُتَحَيَّرُ	لَا يُتَبَايَعُ
نفي معلوم بلن ناصبه	لَنْ يُّطِيْرَ	لَنْ يُّطَيِّبَ	لَنْ يُبَايِعَ	لَنْ يَتَحَيَّرَ	لَنْ يَّتَبَايَعَ
نفي مجهول بلن ناصبه	لَنْ يُّطَارَ	لَنْ يُّطَيَّبَ	لَنْ يُبَايَعَ	لَا يُتَحَيَّرُ	لَنْ يُّتَبَايَعَ
امر حاضر معلوم	اَطِرْ	طَيِّبْ	بَايِعْ	تَحَيَّرْ	تَبَايَعْ
امر حاضر مجهول	لِتُطَرْ	لِتُطَيَّبْ	لِتُبَايَعْ	لِتُتَحَيَّرْ	لِتُتَبَايَعْ
امر غائب معلوم	لِيَطِرْ	لِيُطَيِّبْ	لِيُبَايِعْ	لِيَتَحَيَّرْ	لِيَتَبَايَعْ
امر غائب مجهول	لِيُطَرْ	لِيُطَيَّبْ	لِيُبَايَعْ	لِيُتَحَيَّرْ	لِيُتَبَايَعْ
نهي حاضر معلوم	لَا تَطِرْ	لَا تُطَيِّبْ	لَا تُبَايِعْ	لَا تَتَحَيَّرْ	لَا تَتَبَايَعْ
نهي حاضر مجهول	لَا تُطَرْ	لَا تُطَيَّبْ	لَا تُبَايَعْ	لَا تُتَحَيَّرْ	لَا تُتَبَايَعْ
نهي غائب معلوم	لَا يَطِرْ	لَا يُطَيِّبْ	لَا يُبَايِعْ	لَا يَتَحَيَّرْ	لَا يَتَبَايَعْ
نهي غائب مجهول	لَا يُطَرْ	لَا يُطَيَّبْ	لَا يُبَايَعْ	لَا يُتَحَيَّرْ	لَا يُتَبَايَعْ

صرف صغير	اجوف يائي (ب)				
	اِفْتِعَالٌ	اِنْفِعَالٌ	اِسْتِفْعَالٌ	اِفْعِلَالٌ	اِفْعِيْلَالٌ
ماضي معلوم	اِخْتَارَ	اِنْقَاسَ	اِسْتَبَانَ	اِبْيَضَّ	اِبْيَاضَّ
مضارع معلوم	يَخْتَارُ	يَنْقَاسُ	يَسْتَبِيْنُ	يَبْيَضُّ	يَبْيَاضُّ
مصدر	اِخْتِيَاراً	اِنْقِيَاسًا	اِسْتِبَانَةً	اِبْيِضَاضًا	اِبْيِيْضَاضًا
اسم فاعل	مُخْتَارٌ	مُنْقَاسٌ	مُسْتَبِيْنٌ	مُبْيَضٌّ	مُبْيَاضٌّ
ماضي مجهول	اُخْتِيْرَ	اُنْقِيْسَ	اُسْتُبِيْنَ	اُبْيُضَّ	اُبْيُاضَّ
مضارع مجهول	يُخْتَارُ	يُنْقَاسُ	يُسْتَبَانُ	يُبْيَضُّ	يُبْيَاضُّ
مصدر	اِخْتِيَاراً	اِنْقِيَاسًا	اِسْتِبَانَةً	اِبْيِضَاضًا	اِبْيِيْضَاضًا
اسم مفعول	مُخْتَارٌ	مُنْقَاسٌ	مُسْتَبَانٌ	مُبْيَضٌّ	مُبْيَاضٌّ
جحد معلوم	لَمْ يَخْتَرْ	لَمْ يَنْقَسْ	لَمْ يَسْتَبِنْ	لَمْ يَبْيَضَّ، لَمْ يَبْيَضِّ، لَمْ يَبْيَضِضْ	لَمْ يَبْيَاضَّ، لَمْ يَبْيَاضِّ، لَمْ يَبْيَاضِضْ
جحد مجهول	لَمْ يُخْتَرْ	لَمْ يُنْقَسْ	لَمْ يُسْتَبَنْ	لَمْ يُبْيَضَّ، لَمْ يُبْيَضِّ، لَمْ يُبْيَضَضْ	لَمْ يُبْيَاضَّ، لَمْ يُبْيَاضِّ، لَمْ يُبْيَاضَضْ
نفي معلوم	لَايَخْتَارُ	لَا يَنْقَاسُ	لَايَسْتَبِيْنُ	لَا يَبْيَضُّ	لَا يَبْيَاضُّ
نفي مجهول	لَايُخْتَارُ	لَا يُنْقَاسُ	لَايُسْتَبَانُ	لَا يُبْيَضُّ	لَا يُبْيَاضُّ
نفي معلوم بلن ناصبه	لَنْ يَّخْتَارَ	لَنْ يَّنْقَاسَ	لَنْ يَّسْتَبِيْنَ	لَنْ يَبْيَضَّ	لَنْ يَبْيَاضَّ
نفي مجهول بلن ناصبه	لَنْ يُّخْتَارَ	لَنْ يُّنْقَاسَ	لَنْ يُّسْتَبَانَ	لَنْ يُبْيَضَّ	لَنْ يُبْيَاضَّ
امر حاضر معلوم	اِخْتَرْ	يَنْقَاسُ	اِسْتَبِنْ	اِبْيَضَّ، اِبْيَضِّ، اِبْيَضِضْ	اِبْيَاضَّ، اِبْيَاضِّ، اِبْيَاضِضْ

امر حاضر مجهول	لِتُخْتَرْ	اِنْقَسْ	لِتُسْتَبَنْ	لِتُبْيَضَّ، لِتُبْيَضِّ، لِتُبْيَضَضْ	لِتُبْيَاضَّ، لِتُبْيَاضِّ، لِتُبْيَاضَضْ
امر غائب معلوم	لِيَخْتَرْ	لِتُنْقَسْ	لِيَسْتَبِنْ	لِيَبْيَضَّ، لِيَبْيَضِّ، لِيَبْيَضِضْ	لِيَبْيَاضَّ، لِيَبْيَاضِّ، لِيَبْيَاضِضْ
امر غائب مجهول	لِيُخْتَرْ	يَنْقَاسُ	لِيُسْتَبَنْ	لِيُبْيَضَّ، لِيُبْيَضِّ، لِيُبْيَضَضْ	لِيُبْيَاضَّ، لِيُبْيَاضِّ، لِيُبْيَاضَضْ
نهي حاضر معلوم	لاتَخْتَرْ	لَا يَنْقَاسُ	لاتَسْتَبِنْ	لَا تَبْيَضَّ، لَا تَبْيَضِّ، لَا تَبْيَضِضْ	لَا تَبْيَاضَّ، لَا تَبْيَاضِّ، لَا تَبْيَاضِضْ
نهي حاضر مجهول	لاتُخْتَرْ	لَا يَنْقَاسُ	لاتُسْتَبَنْ	لَا تُبْيَضَّ، لَا تُبْيَضِّ، لَا تُبْيَضَضْ	لَا تُبْيَاضَّ، لَا تُبْيَاضِّ، لَا تُبْيَاضَضْ
نهي غائب معلوم	لايَخْتَرْ	لَا يَنْقَاسُ	لايَسْتَبِنْ	لَا يَبْيَضَّ، لَا يَبْيَضِّ، لَا يَبْيَضِضْ	لَا يَبْيَاضَّ، لَا يَبْيَاضِّ، لَا يَبْيَاضِضْ
نهي غائب مجهول	لايُخْتَرْ	لَا يَنْقَاسُ	لايُسْتَبَنْ	لَا يُبْيَضَّ، لَايُبْيَضِّ، لَايُبْيَضَضْ	لَا يُبْيَاضَّ، لَايُبْيَاضِّ، لَا يُبْيَاضَضْ

صرف کبیر ثلاثی مزید فیه (اجوف یائی) از باب إِفْعَالٌ

صيغو		ماضي		مضارع		فعل امر
		معلوم	مجهول	معلوم	مجهول	
مُذَكَّر غائب	واحد	أَطَارَ	أُطِيْرَ	يُطِيْرُ	يُطَارُ	
	تثنيه	أَطَارَا	أُطِيْرَا	يُطِيْرَانِ	يُطَارَانِ	
	جمع	أَطَارُوْا	أُطِيْرُوْا	يُطِيْرُوْنَ	يُطَارُوْنَ	
مُؤَنَّث غائب	واحد	أَطَارَتْ	أُطِيْرَتْ	تُطِيْرُ	تُطَارُ	
	تثنيه	أَطَارَتَا	أُطِيْرَتَا	تُطِيْرَانِ	تُطَارَانِ	
	جمع	أَطَرْنَ	أُطِرْنَ	يُطِرْنَ	يُطَرْنَ	
مُذَكَّر مُخَاطب	واحد	أَطَرْتَ	أُطِرْتَ	تُطِيْرُ	تُطَارُ	أَطِرْ
	تثنيه	أَطَرْتُمَا	أُطِرْتُمَا	تُطِيْرَانِ	تُطَارَانِ	أَطِيْرَا
	جمع	أَطَرْتُمْ	أُطِرْتُمْ	تُطِيْرُوْنَ	تُطَارُوْنَ	أَطِيْرُوا
مُؤَنَّث مُخَاطب	واحد	أَطَرْتِ	أُطِرْتِ	تُطِيْرِيْنَ	تُطَارِيْنَ	أَطِيْرِي
	تثنيه	أَطَرْتُمَا	أُطِرْتُمَا	تُطِيْرَانِ	تُطَارَانِ	أَطِيْرَا
	جمع	أَطَرْتُنَّ	أُطِرْتُنَّ	تُطِرْنَ	تُطَرْنَ	أَطِرْنَ
مُتَكَلِّم مُشْتَرَك	واحد	أَطَرْتُ	أُطِرْتُ	أُطِيْرُ	أُطَارُ	
	تثنيه و جمع	أَطَرْنَا	أُطِرْنَا	نُطِيْرُ	نُطَارُ	

صرف کبیر ثلاثی مزید فیہ (اجوف یائی) از باب تَفْعِیْلٌ

ماضي		مضارع		فعل امر	صيغو	
معلوم	مجهول	معلوم	مجهول			
طَیَّبَ	طُیِّبَ	یُطَیِّبُ	یُطَیَّبُ		واحد	مُذَکَّر غائب
طَیَّبَا	طُیِّبَا	یُطَیِّبَانِ	یُطَیَّبَانِ		تثنیه	مُذَکَّر غائب
طَیَّبُوْا	طُیِّبُوْا	یُطَیِّبُوْنَ	یُطَیَّبُوْنَ		جمع	مُذَکَّر غائب
طَیَّبَتْ	طُیِّبَتْ	تُطَیِّبُ	تُطَیَّبُ		واحد	مُؤَنَّث غائب
طَیَّبَتَا	طُیِّبَتَا	تُطَیِّبَانِ	تُطَیَّبَانِ		تثنیه	مُؤَنَّث غائب
طَیَّبْنَ	طُیِّبْنَ	یُطَیِّبْنَ	یُطَیَّبْنَ		جمع	مُؤَنَّث غائب
طَیَّبْتَ	طُیِّبْتَ	تُطَیِّبُ	تُطَیَّبُ	طَیِّبْ	واحد	مُذَکَّر مُخَاطب
طَیَّبْتُمَا	طُیِّبْتُمَا	تُطَیِّبَانِ	تُطَیَّبَانِ	طَیِّبَا	تثنیه	مُذَکَّر مُخَاطب
طَیَّبْتُمْ	طُیِّبْتُمْ	تُطَیِّبُوْنَ	تُطَیَّبُوْنَ	طَیِّبُوْا	جمع	مُذَکَّر مُخَاطب
طَیَّبْتِ	طُیِّبْتِ	تُطَیِّبِیْنَ	تُطَیَّبِیْنَ	طَیِّبِيْ	واحد	مُؤَنَّث مُخَاطب
طَیَّبْتُمَا	طُیِّبْتُمَا	تُطَیِّبَانِ	تُطَیَّبَانِ	طَیِّبَا	تثنیه	مُؤَنَّث مُخَاطب
طَیَّبْتُنَّ	طُیِّبْتُنَّ	تُطَیِّبْنَ	تُطَیَّبْنَ	طَیِّبْنَ	جمع	مُؤَنَّث مُخَاطب
طَیَّبْتُ	طُیِّبْتُ	أُطَیِّبُ	أُطَیَّبُ		واحد	مُتَکَلِّم مُشْتَرَك
طَیَّبْنَا	طُیِّبْنَا	نُطَیِّبُ	نُطَیَّبُ		تثنیه و جمع	مُتَکَلِّم مُشْتَرَك

صرف کبیر ثلاثی مزید فیه (اجوف یائی) از باب مُفَاعَلَةٌ

صیغو		ماضي		مضارع		فعل امر
		معلوم	مجهول	معلوم	مجهول	
مُذَكَّر غائب	واحد	بَايَعَ	بُوْيِعَ	يُبَايِعُ	يُبَايَعُ	
	تثنيه	بَايَعَا	بُوْيِعَا	يُبَايِعَانِ	يُبَايَعَانِ	
	جمع	بَايَعُوْا	بُوْيِعُوْا	يُبَايِعُوْنَ	يُبَايَعُوْنَ	
مُؤَنَّث غائب	واحد	بَايَعَتْ	بُوْيِعَتْ	تُبَايِعُ	تُبَايَعُ	
	تثنيه	بَايَعَتَا	بُوْيِعَتَا	تُبَايِعَانِ	تُبَايَعَانِ	
	جمع	بَايَعْنَ	بُوْيِعْنَ	يُبَايِعْنَ	يُبَايَعْنَ	
مُذَكَّر مُخَاطَب	واحد	بَايَعْتَ	بُوْيِعْتَ	تُبَايِعُ	تُبَايَعُ	بَايِعْ
	تثنيه	بَايَعْتُمَا	بُوْيِعْتُمَا	تُبَايِعَانِ	تُبَايَعَانِ	بَايِعَا
	جمع	بَايَعْتُمْ	بُوْيِعْتُمْ	تُبَايِعُوْنَ	تُبَايَعُوْنَ	بَايِعُوْا
مُؤَنَّث مُخَاطَب	واحد	بَايَعْتِ	بُوْيِعْتِ	تُبَايِعِيْنَ	تُبَايَعِيْنَ	بَايِعِيْ
	تثنيه	بَايَعْتُمَا	بُوْيِعْتُمَا	تُبَايِعَانِ	تُبَايَعَانِ	بَايِعَا
	جمع	بَايَعْتُنَّ	بُوْيِعْتُنَّ	تُبَايِعْنَ	تُبَايَعْنَ	بَايِعْنَ
مُتَكَلِّم مُشْتَرَك	واحد	بَايَعْتُ	بُوْيِعْتُ	أُبَايِعُ	أُبَايَعُ	
	تثنيه و جمع	بَايَعْنَا	بُوْيِعْنَا	نُبَايِعُ	نُبَايَعُ	

صرف كبير ثلاثى مزيد فيه (اجوف يائى) از باب تَفَعُّلٌ

ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر	صيغو	
تَحَيَّرَ	تُحُيِّرَ	يَتَحَيَّرُ	يُتَحَيَّرُ		واحد	مُذَكَّر غائب
تَحَيَّرَا	تُحُيِّرَا	يَتَحَيَّرَانِ	يُتَحَيَّرَانِ		تثنيه	مُذَكَّر غائب
تَحَيَّرُوْا	تُحُيِّرُوْا	يَتَحَيَّرُوْنَ	يُتَحَيَّرُوْنَ		جمع	مُذَكَّر غائب
تَحَيَّرَتْ	تُحُيِّرَتْ	تَتَحَيَّرُ	تُتَحَيَّرُ		واحد	مُؤَنَّث غائب
تَحَيَّرَتَا	تُحُيِّرَتَا	تَتَحَيَّرَانِ	تُتَحَيَّرَانِ		تثنيه	مُؤَنَّث غائب
تَحَيَّرْنَ	تُحُيِّرْنَ	يَتَحَيَّرْنَ	يُتَحَيَّرْنَ		جمع	مُؤَنَّث غائب
تَحَيَّرْتَ	تُحُيِّرْتَ	تَتَحَيَّرُ	تُتَحَيَّرُ	تَحَيَّرْ	واحد	مُذَكَّر مُخَاطب
تَحَيَّرْتُمَا	تُحُيِّرْتُمَا	تَتَحَيَّرَانِ	تُتَحَيَّرَانِ	تَحَيَّرَا	تثنيه	مُذَكَّر مُخَاطب
تَحَيَّرْتُمْ	تُحُيِّرْتُمْ	تَتَحَيَّرُوْنَ	تُتَحَيَّرُوْنَ	تَحَيَّرُوْا	جمع	مُذَكَّر مُخَاطب
تَحَيَّرْتِ	تُحُيِّرْتِ	تَتَحَيَّرِيْنَ	تُتَحَيَّرِيْنَ	تَحَيَّرِيْ	واحد	مُؤَنَّث مُخَاطب
تَحَيَّرْتُمَا	تُحُيِّرْتُمَا	تَتَحَيَّرَانِ	تُتَحَيَّرَانِ	تَحَيَّرَا	تثنيه	مُؤَنَّث مُخَاطب
تَحَيَّرْتُنَّ	تُحُيِّرْتُنَّ	تَتَحَيَّرْنَ	تُتَحَيَّرْنَ	تَحَيَّرْنَ	جمع	مُؤَنَّث مُخَاطب
تَحَيَّرْتُ	تُحُيِّرْتُ	أَتَحَيَّرُ	أُتَحَيَّرُ		واحد	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك
تَحَيَّرْنَا	تُحُيِّرْنَا	نَتَحَيَّرُ	نُتَحَيَّرُ		تثنيه و جمع	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك

صرف کبیر ثلاثی مزید فیه (اجوف یائی) ازباب تَفَاعُلٌ

ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر	صیغو	
تَزَايَدَ	تُزُوْيِدَ	يَتَزَايَدُ	يُتَزَايَدُ		واحد	مذکّر غائب
تَزَايَدَا	تُزُوْيِدَا	يَتَزَايَدَانِ	يُتَزَايَدَانِ		تثنيه	مذکّر غائب
تَزَايَدُوْا	تُزُوْيِدُوْا	يَتَزَايَدُوْنَ	يُتَزَايَدُوْنَ		جمع	مذکّر غائب
تَزَايَدَتْ	تُزُوْيِدَتْ	تَتَزَايَدُ	تُتَزَايَدُ		واحد	مؤنّث غائب
تَزَايَدَتَا	تُزُوْيِدَتَا	تَتَزَايَدَانِ	تُتَزَايَدَانِ		تثنيه	مؤنّث غائب
تَزَايَدْنَ	تُزُوْيِدْنَ	يَتَزَايَدْنَ	يُتَزَايَدْنَ		جمع	مؤنّث غائب
تَزَايَدْتَّ	تُزُوْيِدْتَّ	تَتَزَايَدُ	تُتَزَايَدُ	تَزَايَدْ	واحد	مذکّر مخاطب
تَزَايَدْتُّمَا	تُزُوْيِدْتُّمَا	تَتَزَايَدَانِ	تُتَزَايَدَانِ	تَزَايَدَا	تثنيه	مذکّر مخاطب
تَزَايَدْتُّم	تُزُوْيِدْتُّم	تَتَزَايَدُوْنَ	تُتَزَايَدُوْنَ	تَزَايَدُوْا	جمع	مذکّر مخاطب
تَزَايَدْتِّ	تُزُوْيِدْتِّ	تَتَزَايَدِيْنَ	تُتَزَايَدِيْنَ	تَزَايَدِي	واحد	مؤنّث مخاطب
تَزَايَدْتُّمَا	تُزُوْيِدْتُّمَا	تَتَزَايَدَانِ	تُتَزَايَدَانِ	تَزَايَدَا	تثنيه	مؤنّث مخاطب
تَزَايَدْتُّنَّ	تُزُوْيِدْتُّنَّ	تَتَزَايَدْنَ	تُتَزَايَدْنَ	تَزَايَدْنَ	جمع	مؤنّث مخاطب
تَزَايَدْتُّ	تُزُوْيِدْتُّ	أَتَزَايَدُ	أُتَزَايَدُ		واحد	متکلّم مشترك
تَزَايَدْنَا	تُزُوْيِدْنَا	نَتَزَايَدُ	نُتَزَايَدُ		تثنيه و جمع	متکلّم مشترك

صرف كبير ثلاثی مزيد فيه (اجوف يائی) از باب اِفْتِعَالٌ

صيغو		ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر
مذكّر غائب	واحد	اِخْتَارَ	اُخْتِيْرَ	يَخْتَارُ	يُخْتَارُ	
	تثنيه	اِخْتَارَا	اُخْتِيْرَا	يَخْتَارَانِ	يُخْتَارَانِ	
	جمع	اِخْتَارُوْا	اُخْتِيْرُوْا	يَخْتَارُوْنَ	يُخْتَارُوْنَ	
مؤنّث غائب	واحد	اِخْتَارَتْ	اُخْتِيْرَتْ	تَخْتَارُ	تُخْتَارُ	
	تثنيه	اِخْتَارَتَا	اُخْتِيْرَتَا	تَخْتَارَانِ	تُخْتَارَانِ	
	جمع	اِخْتَرْنَ	اُخْتِرْنَ	يَخْتَرْنَ	يُخْتَرْنَ	
مذكّر مخاطب	واحد	اِخْتَرْتَ	اُخْتِرْتَ	تَخْتَارُ	تُخْتَارُ	اِخْتَرْ
	تثنيه	اِخْتَرْتُمَا	اُخْتِرْتُمَا	تَخْتَارَانِ	تُخْتَارَانِ	اِخْتَارَا
	جمع	اِخْتَرْتُمْ	اُخْتِرْتُمْ	تَخْتَارُوْنَ	تُخْتَارُوْنَ	اِخْتَارُوْا
مؤنّث مخاطب	واحد	اِخْتَرْتِ	اُخْتِرْتِ	تَخْتَارِيْنَ	تُخْتَارِيْنَ	اِخْتَارِيْ
	تثنيه	اِخْتَرْتُمَا	اُخْتِرْتُمَا	تَخْتَارَانِ	تُخْتَارَانِ	اِخْتَارَا
	جمع	اِخْتَرْتُنَّ	اُخْتِرْتُنَّ	تَخْتَرْنَ	تُخْتَرْنَ	اِخْتَرْنَ
متكلّم مشترك	واحد	اِخْتَرْتُ	اُخْتِرْتُ	أَخْتَارُ	أُخْتَارُ	
	تثنيه و جمع	اِخْتَرْنَا	اُخْتِرْنَا	نَخْتَارُ	نُخْتَارُ	

صرف کبير ثلاثی مزيد فيه (اجوف يائی) از باب اِنْفِعَالٌ

ماضي		مضارع		فعل امر	صيغو	
معلوم	مجهول	معلوم	مجهول			
اِنْقَاسَ	اُنْقِيْسَ	يَنْقَاسُ	يُنْقَاسُ		واحد	مُذَکَّر غائب
اِنْقَاسَا	اُنْقِيْسَا	يَنْقَاسَانِ	يُنْقَاسَانِ		تثنيه	
اِنْقَاسُوْا	اُنْقِيْسُوْا	يَنْقَاسُوْنَ	يُنْقَاسُوْنَ		جمع	
اِنْقَاسَتْ	اُنْقِيْسَتْ	تَنْقَاسُ	تُنْقَاسُ		واحد	مُؤَنَّث غائب
اِنْقَاسَتَا	اُنْقِيْسَتَا	تَنْقَاسَانِ	تُنْقَاسَانِ		تثنيه	
اِنْقَسْنَ	اُنْقِسْنَ	يَنْقَسْنَ	يُنْقَسْنَ		جمع	
اِنْقَسْتَ	اُنْقِسْتَ	تَنْقَاسُ	تُنْقَاسُ	اِنْقَسْ	واحد	مُذَکَّر مُخَاطَب
اِنْقَسْتُمَا	اُنْقِسْتُمَا	تَنْقَاسَانِ	تُنْقَاسَانِ	اِنْقَاسَا	تثنيه	
اِنْقَسْتُمْ	اُنْقِسْتُمْ	تَنْقَاسُوْنَ	تُنْقَاسُوْنَ	اِنْقَاسُوْا	جمع	
اِنْقَسْتِ	اُنْقِسْتِ	تَنْقَاسِيْنَ	تُنْقَاسِيْنَ	اِنْقَاسِيْ	واحد	مُؤَنَّث مُخَاطَب
اِنْقَسْتُمَا	اُنْقِسْتُمَا	تَنْقَاسَانِ	تُنْقَاسَانِ	اِنْقَاسَا	تثنيه	
اِنْقَسْتُنَّ	اُنْقِسْتُنَّ	تَنْقَسْنَ	تُنْقَسْنَ	اِنْقَسْنَ	جمع	
اِنْقَسْتُ	اُنْقِسْتُ	اَنْقَاسُ	اُنْقَاسُ		واحد	مُتَکَلِّم مُشْتَرَک
اِنْقَسْنَا	اُنْقِسْنَا	نَنْقَاسُ	نُنْقَاسُ		تثنيه و جمع	

صرف كبير ثلاثى مزيد فيه (اجوف يائى) از باب إِسۡتِفۡعَالٌ

ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر	صيغو	
إِسۡتَفَادَ	أُسۡتُفِيۡدَ	يَسۡتَفِيۡدُ	يُسۡتَفَادُ		واحد	مذكّر غائب
إِسۡتَفَادَا	أُسۡتُفِيۡدَا	يَسۡتَفِيۡدَانِ	يُسۡتَفَادَانِ		تثنيه	
إِسۡتَفَادُوۡا	أُسۡتُفِيۡدُوۡا	يَسۡتَفِيۡدُوۡنَ	يُسۡتَفَادُوۡنَ		جمع	
إِسۡتَفَادَتۡ	أُسۡتُفِيۡدَتۡ	تَسۡتَفِيۡدُ	تُسۡتَفَادُ		واحد	مؤنّث غائب
إِسۡتَفَادَتَا	أُسۡتُفِيۡدَتَا	تَسۡتَفِيۡدَانِ	تُسۡتَفَادَانِ		تثنيه	
إِسۡتَفَدۡنَ	أُسۡتُفِدۡنَ	يَسۡتَفِدۡنَ	يُسۡتَفَدۡنَ		جمع	
إِسۡتَفَدۡتَّ	أُسۡتُفِدۡتَّ	تَسۡتَفِيۡدُ	تُسۡتَفَادُ	إِسۡتَفِدۡ	واحد	مذكّر مخاطب
إِسۡتَفَدۡتُّمَا	أُسۡتُفِدۡتُّمَا	تَسۡتَفِيۡدَانِ	تُسۡتَفَادَانِ	إِسۡتَفِيۡدَا	تثنيه	
إِسۡتَفَدۡتُّم	أُسۡتُفِدۡتُّم	تَسۡتَفِيۡدُوۡنَ	تُسۡتَفَادُوۡنَ	إِسۡتَفِيۡدُوۡا	جمع	
إِسۡتَفَدۡتِّ	أُسۡتُفِدۡتِّ	تَسۡتَفِيۡدِيۡنَ	تُسۡتَفَادِيۡنَ	إِسۡتَفِيۡدِيۡ	واحد	مؤنّث مخاطب
إِسۡتَفَدۡتُّمَا	أُسۡتُفِدۡتُّمَا	تَسۡتَفِيۡدَانِ	تُسۡتَفَادَانِ	إِسۡتَفِيۡدَا	تثنيه	
إِسۡتَفَدۡتُّنَّ	أُسۡتُفِدۡتُّنَّ	تَسۡتَفِدۡنَ	تُسۡتَفَدۡنَ	إِسۡتَفِدۡنَ	جمع	
إِسۡتَفَدۡتُّ	أُسۡتُفِدۡتُّ	أَسۡتَفِيۡدُ	أُسۡتَفَادُ		واحد	متكلّم مشترك
إِسۡتَفَدۡنَا	أُسۡتُفِدۡنَا	نَسۡتَفِيۡدُ	نُسۡتَفَادُ		تثنيه و جمع	

صرف کبیر ثلاثی مزید فیہ (اجوف یائی) از باب اِفْعِلَالٌ

ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر	صیغو	
اِبْيَضَّ	اُبْيُضَّ	يَبْيَضُّ	يُبْيَضُّ		واحد	مذکّر غائب
اِبْيَضَّا	اُبْيُضَّا	يَبْيَضَّانِ	يُبْيَضَّانِ		تثنیه	مذکّر غائب
اِبْيَضُّوْا	اُبْيُضُّوْا	يَبْيَضُّوْنَ	يُبْيَضُّوْنَ		جمع	مذکّر غائب
اِبْيَضَّتْ	اُبْيُضَّتْ	تَبْيَضُّ	تُبْيَضُّ		واحد	مؤنّث غائب
اِبْيَضَّتَا	اُبْيُضَّتَا	تَبْيَضَّانِ	تُبْيَضَّانِ		تثنیه	مؤنّث غائب
اِبْيَضَضْنَ	اُبْيُضِضْنَ	يَبْيَضِضْنَ	يُبْيَضَضْنَ		جمع	مؤنّث غائب
اِبْيَضَضْتَ	اُبْيُضِضْتَ	تَبْيَضُّ	تُبْيَضُّ	اِبْيَضِضْ	واحد	مذکّر مخاطب
اِبْيَضَضْتُمَا	اُبْيُضِضْتُمَا	تَبْيَضَّانِ	تُبْيَضَّانِ	اِبْيَضَّا	تثنیه	مذکّر مخاطب
اِبْيَضَضْتُمْ	اُبْيُضِضْتُمْ	تَبْيَضُّوْنَ	تُبْيَضُّوْنَ	اِبْيَضُّوْا	جمع	مذکّر مخاطب
اِبْيَضَضْتِ	اُبْيُضِضْتِ	تَبْيَضِّيْنَ	تُبْيَضِّيْنَ	اِبْيَضِّي	واحد	مؤنّث مخاطب
اِبْيَضَضْتُمَا	اُبْيُضِضْتُمَا	تَبْيَضَّانِ	تُبْيَضَّانِ	اِبْيَضَّا	تثنیه	مؤنّث مخاطب
اِبْيَضَضْتُنَّ	اُبْيُضِضْتُنَّ	تَبْيَضِضْنَ	تُبْيَضَضْنَ	اِبْيَضِضْنَ	جمع	مؤنّث مخاطب
اِبْيَضَضْتُ	اُبْيُضِضْتُ	أَبْيَضُّ	أُبْيَضُّ		واحد	متکلّم مشترک
اِبْيَضَضْنَا	اُبْيُضِضْنَا	نَبْيَضُّ	نُبْيَضُّ		تثنیه و جمع	متکلّم مشترک

صرف كبير ثلاثی مزيد فيه (اجوف يائی) از باب اِفْعِيْلَالٌ

صيغو		ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر
مذكّر غائب	واحد	اِيْيَاضَّ	اُيْيُوْضَّ	يَبْيَاضُّ	يُبْيَاضُّ	
	تثنيه	اِيْيَاضَّا	اُيْيُوْضَّا	يَبْيَاضَّانِ	يُبْيَاضَّانِ	
	جمع	اِيْيَاضُّوْا	اُيْيُوْضُّوْا	يَبْيَاضُّوْنَ	يُبْيَاضُّوْنَ	
مؤنّث غائب	واحد	اِيْيَاضَّتْ	اُيْيُوْضَّتْ	تَبْيَاضُّ	تُبْيَاضُّ	
	تثنيه	اِيْيَاضَّتَا	اُيْيُوْضَّتَا	تَبْيَاضَّانِ	تُبْيَاضَّانِ	
	جمع	اِيْيَاضَضْنَ	اُيْيُوْضِضْنَ	يَبْيَاضِضْنَ	يُبْيَاضَضْنَ	
مذكّر مخاطب	واحد	اِيْيَاضَضْتَ	اُيْيُوْضِضْتَ	تَبْيَاضُّ	تُبْيَاضُّ	اِيْيَاضِضْ
	تثنيه	اِيْيَاضَضْتُمَا	اُيْيُوْضِضْتُمَا	تَبْيَاضَّانِ	تُبْيَاضَّانِ	اِيْيَاضَّا
	جمع	اِيْيَاضَضْتُمْ	اُيْيُوْضِضْتُمْ	تَبْيَاضُّوْنَ	تُبْيَاضُّوْنَ	اِيْيَاضُّوْا
مؤنّث مخاطب	واحد	اِيْيَاضَضْتِ	اُيْيُوْضِضْتِ	تَبْيَاضِّيْنَ	تُبْيَاضِّيْنَ	اِيْيَاضِّي
	تثنيه	اِيْيَاضَضْتُمَا	اُيْيُوْضِضْتُمَا	تَبْيَاضَّانِ	تُبْيَاضَّانِ	اِيْيَاضَّا
	جمع	اِيْيَاضَضْتُنَّ	اُيْيُوْضِضْتُنَّ	تَبْيَاضِضْنَ	تُبْيَاضَضْنَ	اِيْيَاضِضْنَ
متكلّم مشترك	واحد	اِيْيَاضَضْتُ	اُيْيُوْضِضْتُ	أَبْيَاضُّ	أُبْيَاضُّ	
	تثنيه و جمع	اِيْيَاضَضْنَا	اُيْيُوْضِضْنَا	نَبْيَاضُّ	نُبْيَاضُّ	

(ختم ٿيو اَجْوَفُ)